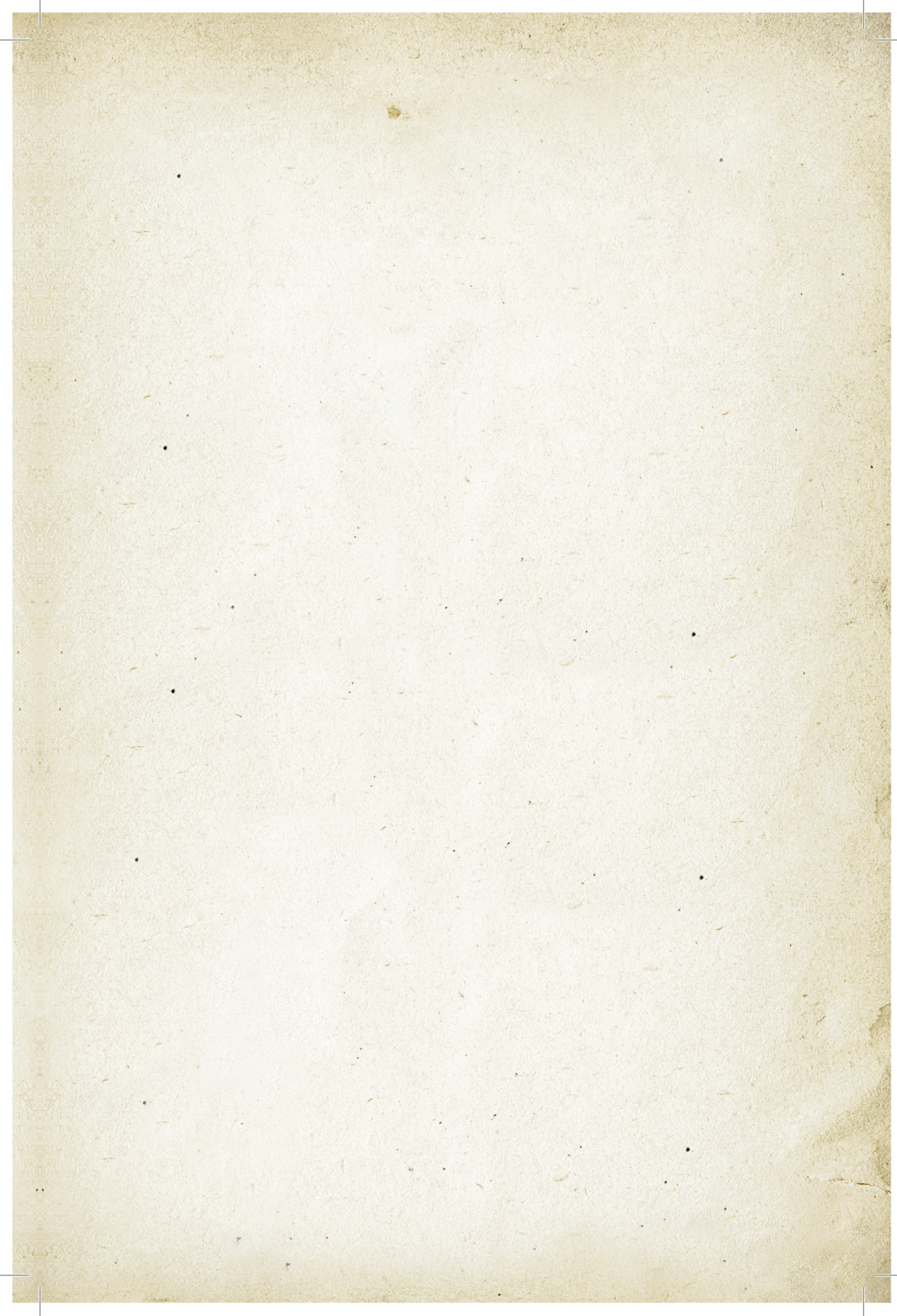




הלל אומר

מתורתו, אמרותיו, וקורת חייו של
הרה"ח ר' הלל רבינוביץ ע"ה
ממשפיעי אנ"ש בירושלים וראש ישיבת 'תורת אמת'

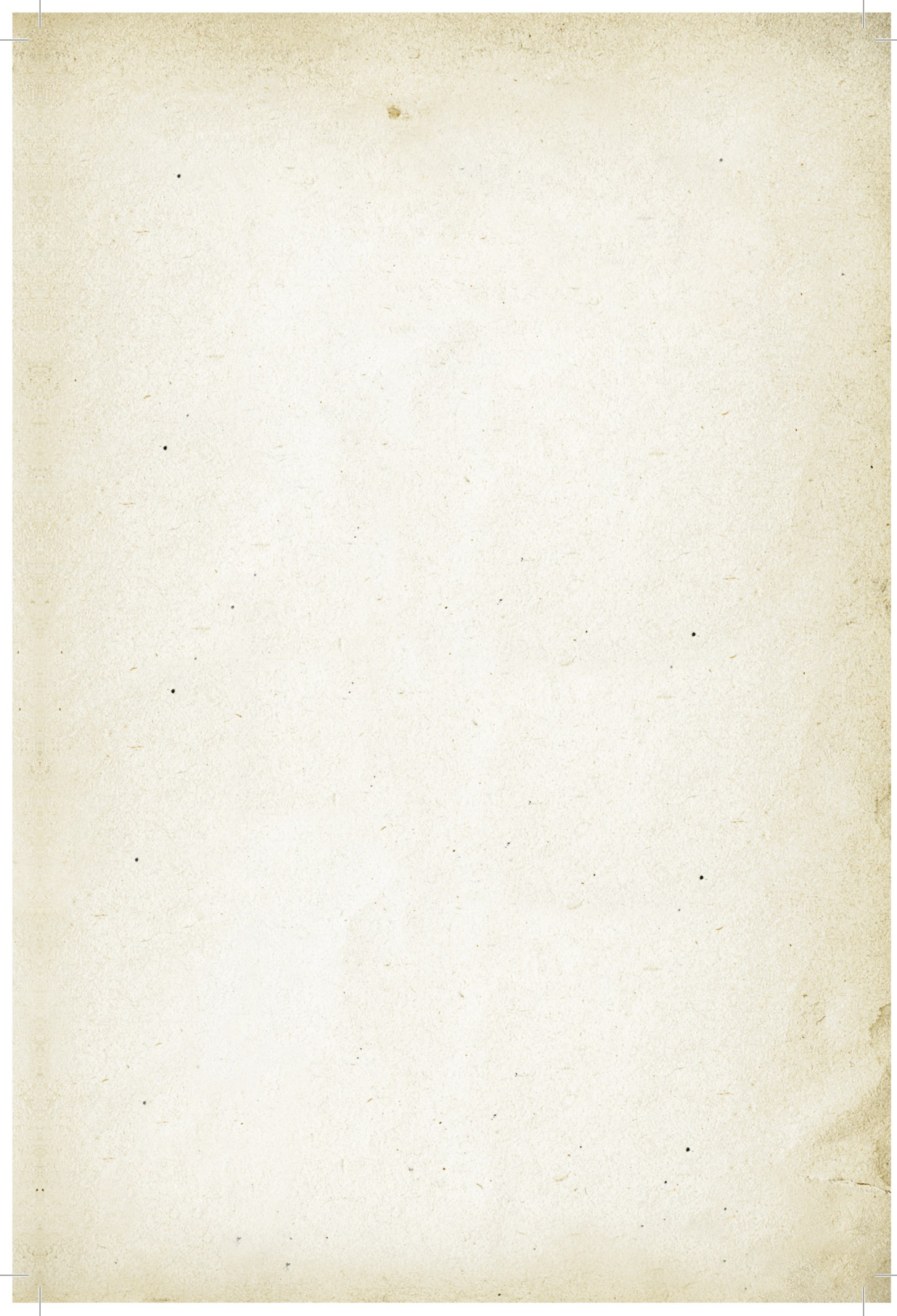
חוברת ט'





ביאורים לתניא

ביאורים ופנינים בספר התניא
מאת הרב החסיד הלל רבינוביץ ע"ה



פתח דבר

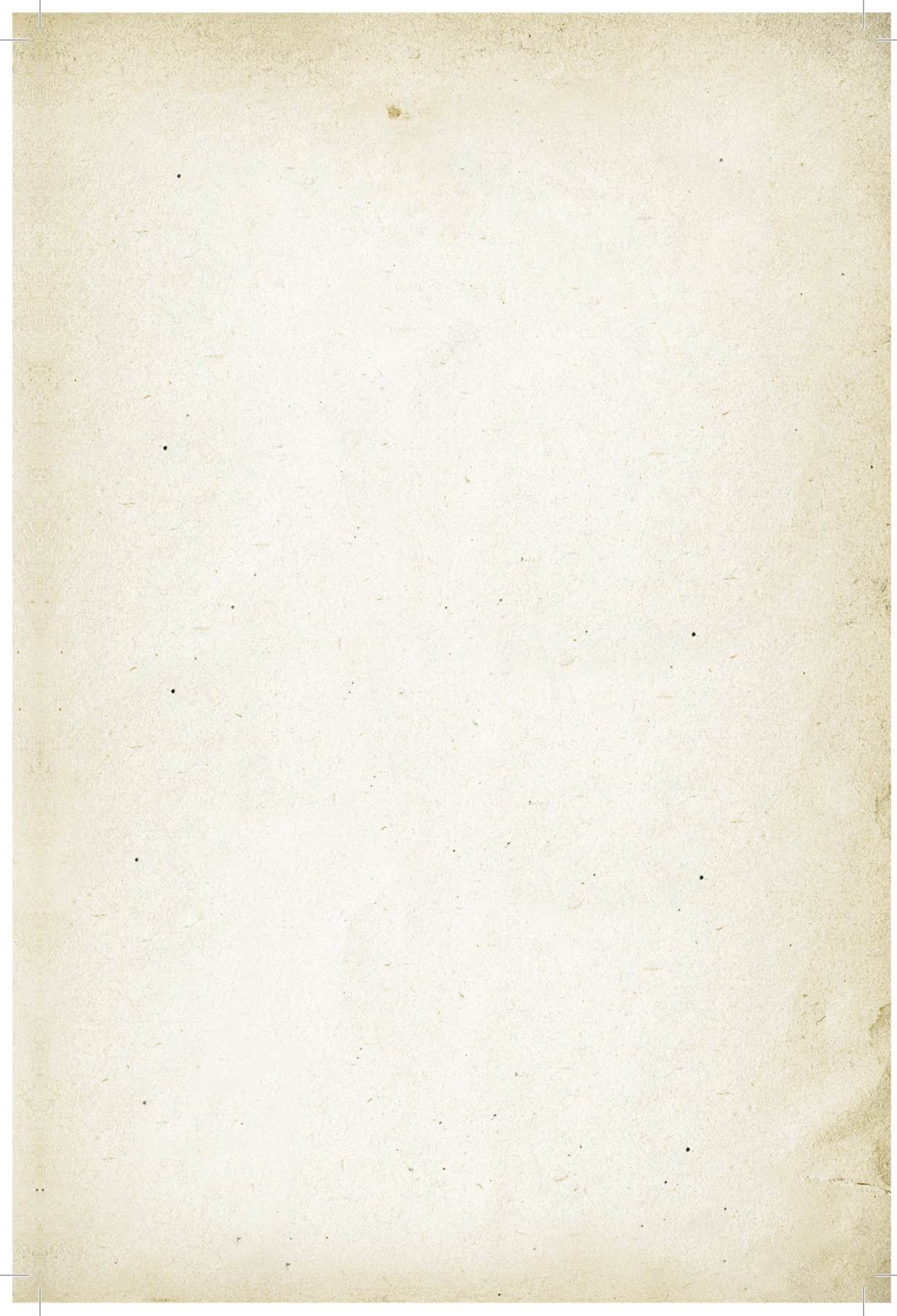
לקראת לקראת יום היארצייט התשיעי של סבינו הגה"ח ר' הלל רבינוביץ ע"ה, הננו מוציאים לאור חלק נוסף מדברי תורתו ובו ביאורים על תניא פרק י' וכן ראיונות אודות תחנות חייו ופעולותיו הברוכות בתחום הפצת המעיינות ופעילות למען החינוך הכשר.

ים תורתו של סבינו הגה"ח ר' הלל בא מתוך יגיעתו שנים רבות בתורת הנגלה ותורת החסידות. תורתו מתאפיינת בחיבור ענייני החסידות עם המבואר בדברי חז"ל בכל מסכתות הש"ס. היא ממחישה את היות התורה "תורה אחת", "תורת ה' תמימה", ומראה כיצד כל העניינים שבפנימיות התורה משתקפים גם בנגלה דתורה, ומאיך כל עניין בנגלה דתורה יש בו עומק לפנים מעומק של פנימיות התורה.

חיות מיוחדת הייתה לסבא ע"ה בביאוריו על התניא. בביאורים אלו דייק בדברי התניא קדישא, בתוכן ובסדר הדברים, מביא להם סייעתות מדברי חז"ל ומראה כיצד דברי התניא שופכים אור ומבארים באופן נפלא את סוגיות הגמרא. כמו כן בביאוריו על התניא מעלה הוראות בעבודת השם בדרונו.

תודתנו נתונה לנכדו הרה"ח ר' שניאור זלמן רבינוביץ, מישיבת חב"ד בקרית גת ומשלוחי הרבי בעיר, על עבודתו הרבה בקיבוץ החומר, בעריכת ראיונות עם תלמידיו ומכריו של סבינו ובהוצאה לאור של חוברת זו.

תקוותינו שזכות הלימוד בתורתו ביום ההילולא שלו, יהיה לעילוי נשמתו ולעילוי נשמת רעייתו, סבתינו מרת חוה גיטל בת ר' אשר ע"ה, אשר לה חלק גדול בדברי תורתו. ויהי רצון שבזכות הפצת המעיינות החסידות וההליכה בדרכיה, נזכה להתגלות משיח צדקינו בקרוב ממש.



תוכן עניינים:

פרק י'

והנה כשהאדם מגביר נפשו האלקית ונלחם כל כך עם הבהמית... אלו חלף והלך לו לגמרי כל הרע שבו היה נהפך לטוב ממש / "עליית הקיר" של הצדיק / איש אלוקים קדוש / מחלוקת מה מעלה גדולה יותר

וביאור הענין כי הנה צדיק גמור ... מפני היותם נמשכים ונשפעים מהקליפה וסטרא אחרא / מזונות היונה - כנסת ישראל - מרורין כזית / יגיע כפיך - אופן העבודה בענייני עולם הזה / העולם ניזון בשביל חנינא

וכל מה שהוא מהסטרא אחרא הצדיק גמור הוא שונאו בתכלית השנאה ... כי המיאוס הוא הפך האהבה ממש כמו השנאה / וצדיק שאינו גמור ... ולא הוסרו הבגדים הצואים לגמרי מכל וכל / ולכן לא נהפך לטוב ממש... ולכן נקרא צדיק שאינו גמור / פחד מן הרשעים - לפי מידת הצדקות / הקושיות בדברי הגמרא / עבירות ש'בידו' / אין עוד מלבדו - אפילו כשפים / רבי חנינא - בחינת צדיק גמור / מואס ברע בעבודת כל אחד

והנה מדרגה זו מתחלקת לרבות מדרגות... דתמניסר אלפי צדיקי קיימי קמיה הקב"ה / צדיק שאינו גמור - אספקלריא שאינה מאירה / נשמות העומדים לפני המלאכים / לעתיד יתגלה שרש הנשמה / אצל הצדיקים מאיר הגילוי דלעתיד / ההוכחה מפסוקי הגאולה לנשמות הצדיקים

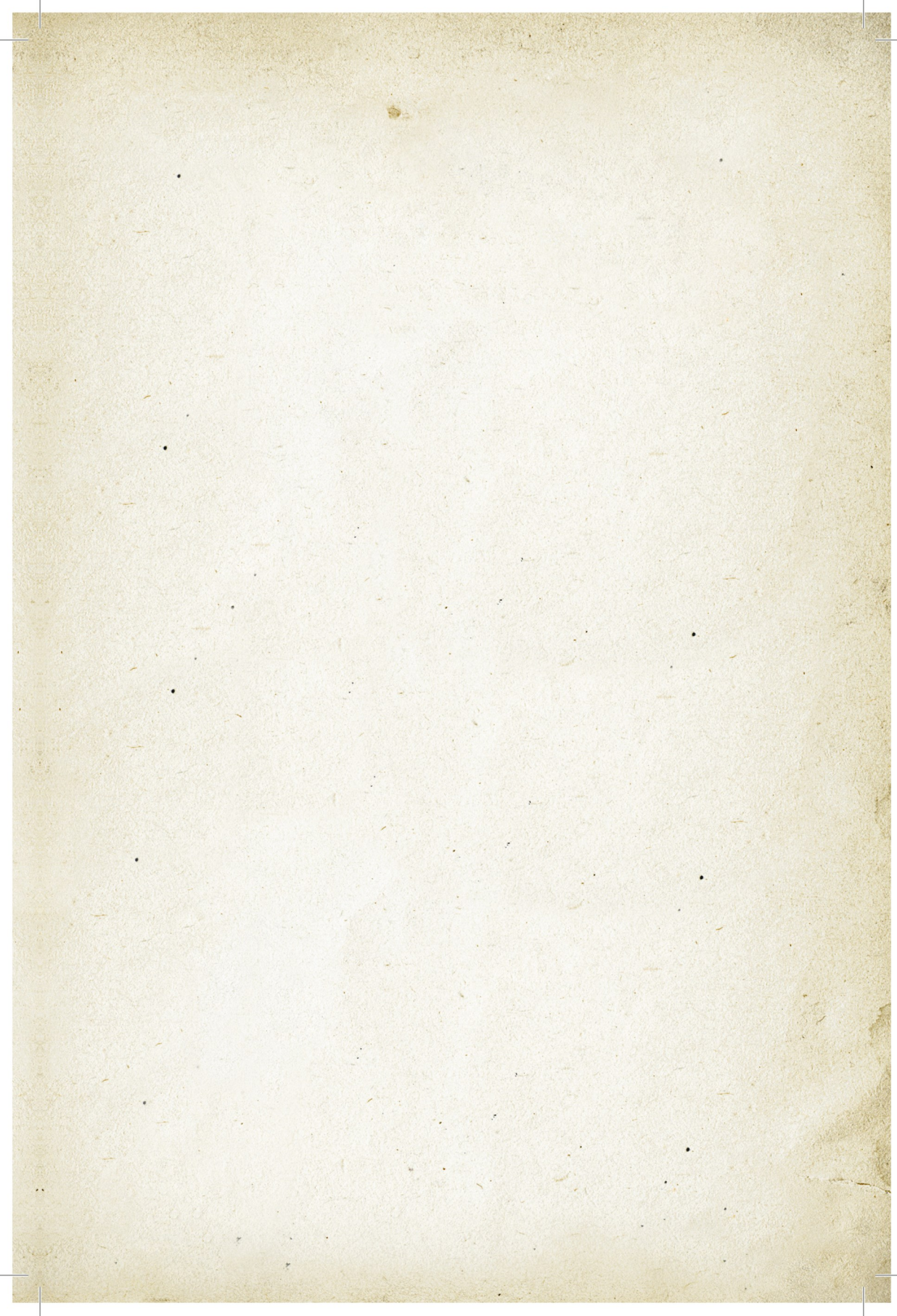
אך על מעלת צדיק גמור... שמהפכין הרע ומעלים אותו לקדושה / הפצת התורה - עבודה לצורך גבוה!

כדאיתא בזהר... וטעמין מרירו למיתקא עד לא ייתון הכא וכו' / מעלת רבי חייא לאחר פטירתו / הרבצת התורה - עבודת 'בני עליה'!

ולא כדי לדבקה בו יתברך בלבד... ליחדא קב"ה ושכינתיה בתחתונים / איזהו חסיד המתחסד עם קונו עם קן דיליה ליחדא קב"ה ושכינתיה בתחתונים / עבודת הצדיק גמור - להביא לימות המשיח!

וכמ"ש ברעיא מהימנא.. ומסר גרמיה למיתה עלייהו למיפרק לון כו' וכמ"ש במקום אחר / מסירות נפש של נשיא הדור עבור כל הדור / נצחיות עבודתו של נשיא הדור / התבטלות מוחלטת - גם בשלוחים של נשיא הדור

ושניהם עולים בקנה אחד... המשכת קדושת אלקותו יתברך מלמעלה למטה להתלבש בתחתונים כמ"ש במ"א / לימוד התורה לשמה - כולל ללמד אחרים



פרקי

והנה כשהאדם מגביר נפשו האלקית ונלחם כל כך עם הבהמית עד שמגרש ומבער הרע שבה מחלל השמאלי כמ"ש ובערת הרע מקרבך ואין הרע נהפך לטוב ממש נקרא צדיק שאינו גמור וצדיק ורע לו דהיינו שיש בו עדיין מעט מזעיר רע בחלל השמאלי אלא שכפוף ובוטל לטוב מחמת מיעוטו ולכן נדמה לו כי ויגרשהו וילך לו כולו לגמרי אבל באמת אלו חלף והלך לו לגמרי כל הרע שבו היה נהפך לטוב ממש.

הגדרת הצדיק בתחילת הפרק "מגביר נפשו האלוקית" ו"נלחם כל כך עם הבהמית עד שמגרש ומבער הרע שבה", מבטא ב' בחינות שיש בצדיק:
א. הגברת הנשמה. ב. ביטול וזיכוך הגוף ונפש הבהמית.

"עליית הקיר" של הצדיק

יש למצוא רמז לדבר בדברי חז"ל אודות אלישע שנקרא "איש האלוקים"¹: "נעשה נא עליית קיר קטנה". רב ושמואל. חד אמר עלייה פרועה היתה [פרועה, מגולה שניטלה תקרה ומעזיבה שלה, רש"י] וקירוה וחד אמר אכסדרה גדולה היתה וחלקוה לשנים.

1. ברכות י'.

ויש לומר שב' הפירושים מרמזים על ב' העניינים שבצדיק:

א. "עלייה פרועה היתה וקירוה" – היא בחינת הנשמה הטהורה שבאה מלמעלה 'עלייה', ממקום של אין סוף ('פרועה'), אלא שירדה למסגרת העולם הזה הגשמי ('קירוה'). אולם אצל הצדיק הנשמה האלוקית היא בגלוי גם כשהוא למטה.

ב. "אכסדרה גדולה הייתה וחלקוה לשנים" – היא בחינת הגוף הגשמי, שהוא מקום גדור הנמצא למטה. "וחלקוה לשנים", לחלל הימני וחלל השמאלי. שהרע שבחלל השמאלי לא יגבור על הטוב ואדרבא יתבטל ויתהפך לקדושה².

וכהמשך דברי הגמרא שם: "אמר אביי ואיתימא רבי יצחק: הרוצה ליהנות יהנה כאלישע". והיינו שאלישע הוא דרגת צדיק שמשתמש בענייני העולם ויש לו כלי בית וכו' וכמבואר בחסידות שעניינו בירור העולם³. אך יחד עם זאת כל עיסוקו בענייני העולם הזה הוא רק לשם שמים ולא להנאת גופו⁴.

איש אלוקים קדוש

בדרך זו יש לפרש גם את המשך הדברים על הפסוק: "ותאמר אל אשה הנה נא ידעתי כי איש אלקים קדוש הוא": "מנא ידעה? רב ושמואל. חד אמר שלא ראתה

2. אלא שבדרגת צדיק שאינו גמור לא הפכו לגמרי אלא רק 'חלקו לשניים', ואולי יש לומר שגם צדיק גמור 'חלקו לשניים', כי הרע שנהפך לטוב הוא דרגת טוב בפני עצמה, ע"ד שני סוגי מטעמים כמבואר בתניא.

3. מאמר שבת פרשת מטות ומברכים החודש מנ"א תשי"ד

4. וזהו מה שממשיך בגמרא שם: "עובר עלינו תמיד. אמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב: כל המארח תלמיד. חכם בתוך ביתו ומהנהו מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מקריב תמידין". דכיון שכל עיסוקו בענייני העולם הוא לשם שמים בלבד, הרי זה כהקרבת קרבן. העלאת הגשמיים לקדושה.

זבוב עובר על שלחנו וחד אמר סדין של פשתן הציעה על מטתו ולא ראתה קרי עליו".

א. "שלא ראתה זבוב עובר על שלחנו" – מצד ענייני הגוף. גם עיסוקו בענייני הגוף כאכילה ושתייה היו לשם שמים בלבד ולא להנאת יצרו הרע⁵, כדאיתא בגמרא שהיצר הרע דומה לזבוב⁶.

ב. "סדין של פשתן הציעה על מטתו ולא ראתה קרי עליו" – מצד הנשמה. שזהו ענין סדין לבן של פשתן שהיה על מיטתו, הלבן שמצד הנשמה שנשאר טהור. והטעם לכך כי כל מחשבותיו, דיבוריו ומעשיו היו רק בענייני קדושה. כמאמר רז"ל⁷ "תנו רבנן: ונשמרת מכל דבר רע, שלא ירהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה".

מחלוקת מה מעלה גדולה יותר

בהמשך הגמרא מובאת דעת רבי פנחס בן יאיר במעלות הקדושה זה למעלה מזה: "תורה מביאה לידי זהירות, . . קדושה מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי חסידות וכו' וחסידות גדולה מכולן . . ופליגא דרבי יהושע בן לוי, דאמר . . ענוה גדולה מכולן".

ויש לומר שפליגי מה העיקר אצל הצדיק: חסידות – החסד והאור שמצד הנשמה שנמצאת אצל הצדיק בתגבורת, זוהי דעת רבי פנחס בן יאיר⁸. וכדכתיב⁹ "שמרה נפשי כי חסיד אני", הרי שהחסידות עניינה גילוי הנפש.

5. מאמר שבת פרשת משפטים מברכים החודש אדר ד"ה ואלה המשפטים תשי"ד

6. ברכות ס"א.

7. ע"ז כ'.

8. יש לקשר זאת לשמו – רבי פנחס בן יאיר, שהוא אור הנשמה. וכידוע שרבי פנחס בן יאיר היה חתנו (או חותנו) של רבי שמעון בר יוחאי, שגילה את ספר הזוהר, אור הנשמה.

9. תהילים פ"ו

10. יש לקשר זאת לרבי יהושע בן לוי, שכידוע עלה עם גופו השמימה. היינו שהיה אצלו זיכוכ הגוף בשלימות.

ענווה – ההתבטלות והשפלות מצד ביטול הגוף ונפש הבהמית, שזוהי דעת רבי יהושע בן לוי¹⁰.

וביאור הענין כי הנה צדיק גמור שנהפך הרע שלו לטוב ולכן נקרא צדיק וטוב לו הוא על ידי הסרת הבגדים הצואים לגמרי מהרע דהיינו למאוס מאד בתענוגי העולם הזה להתענג בהם בתענוגות בני אדם למלאת תאות הגוף בלבד ולא לעבודת ה' מפני היותם נמשכים ונשפעים מהקליפה וסטרא אחרא

מבאר כאן שהתענוגים בענייני העולם הזה הם מבחינת הרע ואינם שייכים כלל אצל הצדיק. יש לומר שהדבר מרומז בכתוב¹¹ "כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה". ומפרש בעל הטורים: "לפי שיצר הרע דומה לשאור ומטעם זה גם הזהיר על הדבש שיצר הרע מתוק לאדם כדבש".

ויש לומר ש"כל דבש לא תקטירו אשה לה", הכוונה היא שכל מתיקות ותענוג של ענייני עולם הזה הרי הוא מסטרא אחרא ולכן "לא תקטירו ממנו אשה לה". ולכן אצל הצדיק שכל כולו קרוב ומסור לה' כעולה וכקרבן אין מקום ל'דבש', היינו לתענוגי עולם הזה.

מזונות היונה – כנסת ישראל – מרורין כזית

לפי זה יש לפרש מאמר רז"ל: "אמר רבי ירמיה בן אלעזר¹²: מאי דכתיב והנה עלה זית טרף בפיה, אמרה יונה לפני הקב"ה, רבנו של עולם יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך ואל יהיו מתוקין כדבש ותלוין ביד בשר ודם".

בפשטות זהו מאמר היונה לנח, שמעדיפה את העלה זית שמוצאת לבד מאשר מזונותיה שמביא לה נוח בתיבה.

11. ויקרא ב' י"א

12. עירובין י"ח:

13. ברכות נ"ג:

אך לפי הידוע שכנסת ישראל נמשלה ליונה¹³, צריך להבין את משמעות מאמר זה. דלכאורה התורה מצווה את ישראל "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך", כיון ש"ברוך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", אם כן מה הכוונה במאמר זה "יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך ואל יהיו מתוקין כדבש ותלוין ביד בשר ודם". הלא היהודי יודע שגם כאשר מקבל מיד בשר ודם זהו גם כן בא מלמעלה?

ועל פי הביאור בתניא כאן יש לומר ש'מסורין' הכוונה לרגש ולכוונה בענייני העולם. ועל כך אומרת כנסת ישראל שמעדיפה שיהיו מזונותיה "מרורין כזית" ללא כל תענוג גשמי – "ומסורין בידך", שמרגישה שהיא מסורה ונכללת בידי הקב"ה. ולא "מתוקין כדבש" בתענוג גשמי שבענייני עולם הזה, אך "תלוין בידי בשר ודם" שמכניס את האדם בתאוות גשמיות של בשר ודם.

יגיע כפיך – אופן העבודה בענייני עולם הזה

וזהו שכתוב¹⁴ "שיר המעלות אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו, יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך". דיש לומר שההדגשה נהנה מיגיע כפיו הוא שהעסק בענייני עולם הזה הוא בבחינת יגיעה, היינו שהוא שקוע ברוחניות, וכל העיסוק בגשמיות אינו לצורך הנאתו אלא ככורה¹⁵. וזהו שממשיך "בניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך". השולחן מסמל את עניני האכילה, והוא באופן של שתילי זיתים, "מרורין כזית", אך הן "מסורין בידי הקב"ה", כי כוונתו באכילה ובעיסוק הוא אך ורק לשם שמים ולא לשם הנאתו.

וכן מצינו ברבי¹⁶ שבשעת פטירתו זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, ואמר "רבנו של עולם גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי ולא נהניתי אפילו באצבע

14. תהילים קכ"ה

15. עיין בזה בלקו"ש ח"א וח"ג בכ"מ.

16. כתובות ק"ד.

קטנה". הרי מדגיש שעיסוקו בענייני העולם הזה היה באופן של "יגעתי", היפוך רצונו ולא לצורך הנאתו כלל.

העולם ניזון בשביל חנינא

מעתה יש לפרש גם את דברי הגמרא: "שמעו"¹⁷ אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה. רב ושמואל ואמרו לה רבי יוחנן ורבי אליעזר. חד אמר כל העולם כולו ניזונו בצדקה והם נדונים בזרוע וחד אמר כל העולם כולו ניזונו בזכותם והם אפילו בזכות עצמם אין ניזונו. כדבר יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת כל העולם כולו ניזונו בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת".

ומפרש רש"י: "כל העולם כולו ניזונו בצדקה, בצדקתו של הקב"ה ולא בזכות שבידן והם ניזונו בזרוע בזכות שבידם ובצדיקים משתעי קרא וקרי להו רחוקים מצדקתו של הקדוש ברוך הוא. אינו ניזונו, שאין להם כדי צרכיהם ומתפרנסים בקושי".

לכאורה הדבר תמוה: אם כל העולם כולו ניזון בזכות צדיקים אלו מדוע הם עצמם מתפרנסים בקושי? אם הם מפקיעים את העולם כולו ומזכים אותו בשפע לא די להם להפקיע את עצמם ולהתפרנס בריוח?

ולפי דברי אדמו"ר הזקן כאן מובן שאין כאן תרתי דסתרי, אלא שזה תלוי בזה. דווקא בגלל ש"די לו בקב חרובין"¹⁸, "דהיינו שעיסוקו בענייני העולם הוא בבחינת

17. ברכות י"ז:

18. אולי יש לומר שבדגש שניזון מ"חרובים" היינו מאכל חרב, שאין בו מתיקות. ועל דרך זה מצינו גם ברשב"י ובנו שהיו במערה י"ג שנים וניזונו מעץ חרוב ועינא דמיא (שבת ל"ג, ב).

יגיעה ולא לצורך הנאתו כלל, הרי הוא "ניזון בזרוע", כיון שמזונותיו הן לצורך שמים בלבד. ובזכות צדיקים אלו ניזון כל העולם בצדקה.

וכל 'מה שהוא מהסטרא אחרא הצדיק גמור הוא שונאו בתכלית השנאה מחמת גודל אהבתו לה' וקדושתו באהבה רבה בתענוגים וחיבה יתירה הנ"ל כי הם זה לעומת זה כדכתיב תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי חקרני א-ל ודע לבבי וגו' וכפי ערך גודל האהבה לה' כך ערך גודל השנאה לסטרא אחרא והמיאוס ברע בתכלית כי המיאוס הוא הפך האהבה ממש כמו השנאה.

עניין זה שהצדיק מואס לגמרי בתענוגי עולם הזה, הוא לכאורה חידוש, שהרי תענוגי עולם הזה כוללים גם תענוגים המותרים, שאין בהם משום עבירה, והרי זה חידוש גדול לכאורה בכך שבהכרח לומר שהצדיק קצה נפשו בהם.

ויש להביא עוד ראיה ורמז לדבר מדברי הגמרא: "אמר¹⁹ רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: כל טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים, שנאמר השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע. בשלמא רע לחיי, אלא טוב אמאי לא, אלא שמע מינה טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים". מפרש רש"י: רעה היא, ששונאים הרשעים וקצה נפש צדיק בהנאתן, הלכך לאו הנאה היא".

19. יבמות ק"ג.

יש לדייק בלשון הגמרא "כל טובתן של רשעים", היינו כל דבר שהוא טובה אל הרשע, אף שאין בו איסור ממש. וזה מובן על פי המבואר בתניא כאן שהן זה לעומת זה וכל מה שאינו מצד הקדושה הרי הוא סטרא אחרא.

וצדיק שאינו גמור הוא שאינו שונא הסטרא אחרא בתכלית השנאה ולכן אינו מואס ברע בתכלית וכל שאין השנאה והמיאוס בתכלית ע"כ נשאר איזה שמץ אהבה ותענוג לשם ולא הוסרו הבגדים הצואים לגמרי מכל וכל

יש לקשר דרגה זו לדרגת הביטחון בהשם, שמצינו אל צדיקים גמורים שיש להם ביטחון גמור בהשם שלא יאונה להם כל און. דכיון שהם בדרגה שאין כל תפיסה לרע, לכן גם ביטחונם בה' הוא שאין מעלים במחשבתם כל מחשבת חד כלל. שהפחד והדאגה באים מסטרא דלעומת זה, ואצל הצדיק גמור אין כל תפיסת מקום ללעומת זה.

וזהו דאיתא בגמרא "תנו רבנן"²⁰: מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר, אמר מובטח אני שאין זה בתוך ביתי, ועליו הכתוב אומר משמועה רעה לא יירא, מה טעם משמועה רעה לא ירא, נכון לבו בטוח בה'. אמר רבא, כל היכי דדרשת להאי קרא מרישיה לסיפיה מדריש, מסיפיה לרישיה מדריש, משמועה רעה לא יירא מה טעם נכון לבו בטוח בה', מסיפא לרישיה מדריש נכון לבו בטוח בה' משמועה רעה לא יירא (מי שנכון לבו בטוח בה' משמועה רעה לא יירא, רש"י)."

20. ברכות ס'.

כך גם יש לבאר את הסיפור בהמשך הגמרא: ממשיך בגמרא: "ההוא תלמידא דהוה קא אזיל בתריה דרבי ישמעאל ברבי יוסי בשוקא דציון. חזייה דקא מפחיד, אמר ליה חטאה את דכתיב פחדו בציון חטאים".

ולכאורה, אינו מובן:

א. כיצד ניתן לומר שתלמידו של רבי ישמעאל ברבי יוסי היה חוטא?

ב. הלא הפחד הוא ענין טבעי, וכיצד ניתן לומר שכל מי שמפחד הוא חוטא ר"ל, וכי לא מצינו צדיקים גדולים שפחדו מסיבות כאלו ואחרות?

ולפי האמור מובן, שדווקא אצל צדיקים גמורים שאין להם שייכות אל הרע כלל וממילא גם לא שייך אצלם מידת הפחד. משא"כ צדיק שאינו גמור, כיון שיש שמץ נתינת מקום לרע וממילא גם לחטא, לכן נקרא "חטאה את", היינו בדקות, שיש לו איזה נתינת מקום לרע. משא"כ מי שהוא צדיק גמור כהלל אין לו כל דאגה ופחד כי אין אצלו כל נתינת מקום למה שאינו קדושה.

ולכן לא נהפך לטוב ממש מאחר שיש לו איזה אחיזה עדיין בבגדים הצואים אלא שהוא בטל במיעוטו וכלא חשיב ולכן נקרא צדיק ורע לו כפוף ובטל לו ועל כן גם אהבתו לה' אינו בתכלית ולכן נקרא צדיק שאינו גמור.

לפי המבואר כאן ניתן לבאר חילוק נוסף בין סוגי הצדיקים המבואר בגמרא, ביחס להנהגה מול הרשעים.

פחד מן הרשעים – לפי מידת הצדקות

דהנה איתא בגמרא²¹: "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה, שנאמר עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו במ."

21. ברכות ז:

תניא נמי הכי רבי דוסתאי ברבי מתון אומר, מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר עוזבי תורה יהללו רשע וגו', ואם לחשך אדם לומר והא כתוב אל "תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה", אמור לו מי שלבו נוקפו אומר כן, אלא אל תתחר במרעים להיות כמרעים אל תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה, ואומר אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום.

ומקשה הגמרא: "איני והאמר רבי יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה זו, שנאמר "יחילו דרכיו בכל עת", ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר מרום משפטיך מנגדו ולא עוד שרואה בצריו שנאמר כל צורריו יפיח בהם"

ומתרצת על כך כמה תירוצים ולבסוף מביאה שזה תלוי בדרגת הצדיק: "ואיבעית אימא הא והא ברשע שהשעה משחקת לו ולא קשיא הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור, דאמר רב הונא מאי דכתיב למה תביט בוגדים תחריש בלע רשע צדיק ממנו, וכי רשע בולע צדיק והא כתיב ה' לא יעזבנו בידו וכתוב לא יאונה לצדיק כל און, אלא צדיק ממנו בולע, צדיק גמור אינו בולע".

הקושיות בדברי הגמרא

ולכאורה, לפי המבואר בתניא שדרגת צדיק שאינו גמור היא שאין בו עבירות כלל וגם הרע שבתוכו בטל ברובו לגבי הטוב, אין מובנים דברי הגמרא:

א. בבבלייתא דרבי דוסתאי ברבי ינאי "אם לחשך אדם לומר והא כתוב אל תתחר במרעים" ומתריך שמי שאומר כן הוא "הירא מעבירות שבידו". ולכאורה צדיק שאינו גמור אין בו עבירות כלל.

ב. בדברי רב הונא "צדיק ממנו בולע, צדיק גמור אינו בולע". כיצד ניתן לקרוא לצדיק שאינו גמור "צדיק ממנו", היינו שהוא צדיק רק ביחס לרשע. הלא צדיק שאינו גמור הוא גם דרגה גבוהה והוי צדיק בפני עצמו!

עבירות ש'בידו'

ולפי המבואר בתניא כאן שבהכרח שבצדיק שאינו גמור יש שמץ אהבה ותענוג לענייני העולם הזה, שהם סטרא אחרא, יש לפרש שזו הסיבה שהצדיק שאינו גמור אינו יכול להתגרות ברשע. דכיון שלצדיק זה יש איזו משיכה בפנימיותו אל הרע לכן עליו להתנתק מן הרע ואסור לו להתגרות ברשע. כיון שהרע תופס מקום אצלו, הרי הרע וממילא גם הרשע יכולים לגבור עליו.

מעתה יש לומר שזו הכוונה "עבירות שבידו". "בידו" משמע גם ביכולתו, כיון שיש מעט תענוג לענייני העולם, ממילא יכול הרע לגבור אצלו להתאוות תאוה. לכן אף שכרגע לא עבר שום עבירה, עדיין יש לו איזה אחיזה ותענוג ברע ולכן אבור לו להתגרות ברע.

ועד"ז יש לבאר את דברי רב הונא "צדיק ממנו בולע", דיש לומר שהכוונה צדיק ממנו, איננה שצדיק זה הוא רשע מצד עצמו רק שביחס לרשע נקרא צדיק. אלא הכוונה "צדיק ממנו", היא לצדיק שיש בו מעט "ממנו", מעט מהרשע. היינו שיש בו מעט משיכה ותענוג בענייני העולם הזה ולכן אם יתגרה הצדיק ברע זה, יכול הרע לגבור ולהתעצם ולבולעו ח"ו.

אין עוד מלבדו – אפילו כשפים

בדומה לזה יש לפרש את דברי הגמרא ביחס לרבי חנינא: ²² "אין עוד מלבדו" ²³, אמר רבי חנינא ואפילו כשפים. ההיא איתתא דהות קא מהדרא למישקל עפרא מתותיה כרעיה דרבי חנינא ("מחזרת וטורחת שלא יבין. למשקל עפרא, ולעשות לו כשפים להמיתו", רש"י), אמר לה שקולי לא מסתייעא מילתך, אין עוד מלבדו, כתוב. והאמר רבי יוחנן למה נקרא שמו כשפים שמכחישין פמליא של מעלה, שאני רבי חנינא דנפישא זכותיה".

22. שאף הוא היה צדיק גמור כנ"ל בבאיור דברי הגמרא "כל העולם ניזון בשביל חנינא בני" (ברכות ז, ב).

23. חולין ז'.

ולכאורה אינו מובן:

א. דעת רבי חנינא הייתה ש"אין עוד מלבדו ואילו כשפים" וקושיית הגמרא היא מדברי רבי יוחנן הסובר ש"כשפים מכחישין פמילא של מעלה", שלכאורה הוא חולק על רבי חנינא! וכיצד ניתן להקשות על אחד מבר הפלוגתא שלו.

ב. תירוץ הגמרא "שאני רבי חנינא דנפישא זכותיה", משמע שרבי חנינא הוא היוצא דופן, שהכשפים אינם יכולים לשלוט עליו, משא"כ על שאר בני אדם. הרי הוא לכאורה בניגוד גמור לדברי רבי חנינא עצמו "אין עוד מלבדו ואפילו כשפים" וכפי שמפרש רש"י שם "אפילו כשפים אינן מלבדו, כלומר שלא מדעתו, שאם אין גזירה מלפניו אין מריעין לו לאדם".

רבי חנינא – בחינת צדיק גמור

ועל פי האמור אתי שפיר, שדברי רבי חנינא "אין עוד מלבדו ואפילו כשפים" הוא לפי מדרגתו, מדרגת צדיק גמור שאינו חושש מן הרע, כי אין בו שמץ מינהו. ולכן רואה הקדושה בכל דבר וזהו מה שמסופר שרבי חנינא לא חשש כלל מהכישוף. משא"כ לעמא דבר, ואפילו מי שבדרגת צדיק שאינו גמור, כיון שיש להם שייכות אל הרע הרי הכשפים יכולין להריע להם.

וזו הייתה כוונת רבי יוחנן שהכשפים מכחישין פמליא של מעלה, היינו ביחס לאנשים סתם, שיש להם שייכות אל הרע, הרי טומאה גדולה זו היא מנגדת לקדושה. ומעתה כוונת הגמרא "שאני רבי חנינא דנפישא זכותיה", הכוונה היא שהוא בדרגת צדיק גמור²⁴, ולכן הוא יכול לראות את ה"אין עוד מלבדו" גם בכשפים, אבל ענין זה אינו שייך לכל אחד.

24. ויש לומר שהרמז ב"נפישא זכותיה", זכות מלשון זך, זיכוך. כיון שרבי חנינא היה מזוכך ביותר, היינו שאין בו רע כלל והוא בדרגת צדיק גמור, לכן הרע אינו יכול לשלוט בו.

מואס ברע בעבודת כל אחד

והנה מבואר בחסידות²⁵ שבעתים מזומנים יש מעין זה בכל אחד מישראל. כמבואר בעניין חג הפורים דאיתא בתקוני זוהר שיום הכיפורים נקרא כ-פורים משום שהוא רק מעין חג פורים. והביאור בזה: ביום הכיפורים עבודת ה' היא כמלאכים בהתנתקות מהגוף, משא"כ פורים עניינו לאכול ולשתות "עד דלא ידע", שהקדושה חודרת גם בגוף עצמו והוא מתהפך לטוב. שזה עניינו של חג הפורים "ונהפוך הוא" את בית המן נתתי לאסתר".

מכאן למדנו שלמרות שענין המיאוס ברע שייך לצדיקים גמורים בלבד, מ"מ בעתים מזומנים ובאופנים מסויימים שייך מעין ענין זה גם אל כל אחד ואחד שמתעלה לדרגה כזו בה אין תפיסת מקום לגוף הגשמי ולרע, עד שיכול להתמודד גם עם הגוף ולהפכו לקדושה²⁶.

והנה מדרגה זו מתחלקת לרבבות מדרגות בענין בחינת מיעוט הרע הנשאר מאחת מארבע יסודות הרעים ובענין ביטולו בששים עד"מ או באלף ורבבה וכיוצא עד"מ והן הם בחינת צדיקים הרבים שבכל הדורות כדאיתא בגמרא דתמניסר אלפי צדיקי קיימי קמיה הקב"ה.

וזה לשון חז"ל²⁷ בגמרא אודות "תמניסר אלפי צדיקי": "ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי: ראיתי בני עלייה והן מועטין, אם אלף הן אני ובני מהן, אם מאה הם אני ובני מהם, אם שנים הן אני ובני הם, ומי זוטרי כולי האי והא אמר רבא תמני סרי אלפי דרא הוה קמיה קודשא בריך הוא, שנאמר "סביב שמונה עשר אלף" לא קשיא הא דמסתכלי באספקלריא (מחיצה שחוצצת ביניהם

25. ראה ד"ה ליהודים היתה אורה תשמ"ב ובכ"מ.

26. וע"ד המבואר בסוף פרק י"ג בתניא דאף שצדיק הוא נשמה מיוחדת שבאה מלמעלה ואין כל אדם זוכה לזה, מ"מ משביעים אותו תהי צדיק שעל כל אחד ואחד לעשות ככל שביכלתו להגיע ולמדרגה זו וכולי האי ואולי וכו' עיי"ש.

27. סוכה מ"ה:

לשכינה, רש"י) המאירה (כמראה זו שרואין בה, רש"י), הא דלא מסתכלי באספקלריא המאירה (ויש צדיקים שאין מאירה להם כל כך ואין יכולין לראות מממש, רש"י)."

צדיק שאינו גמור – אספקלריא שאינה מאירה

בתניא כאן מבואר ששמונה עשר אלף צדיקים הם צדיקים שאינם גמורים, ואילו בני עלייה הם צדיקים גמורים. יש לומר שזו הכוונה בדברי הגמרא שם שהחילוק ביניהם הוא שבני עליה רואים באספקלריא המאירה ושמונה עשר אלף הצדיקים רואים באספקלריא שאינה מאירה:

דהנה 'צדיק גמור' הוא שאין בו רע כלל, והרי הוא בבחינת עולם האצילות שאין בו רע כלל, ואם כן אין שום הפסק בינו לבין השכינה. ממילא, המחיצה שחוצצת בין הנברא לבין הבורא אינה מסתרת כלל אצלו. מה שאין כן 'צדיק שאינו גמור', כיון שיש בו מעט ישות ורע, אלא שהוא בטל בדרגה כזאת או אחרת, הרייש כאן איזו חציצה ולכן האספקלריא אינה מאירה כל כך. היינו שיש כאן איזה הפסק, ובזה גופא יש ריבוי מדריגות כמבואר בתניא.

נשמות העומדים לפני המלאכים

והנה על הפסוק "סביב שמונה עשר אלף", שמביאה הגמרא שם, כותב רש"י שהמשך הכתוב הוא "ה' שמה", שמדבר על ירושלים לעתיד לבא. ומפרש, כי למרות שהפסוק מדבר על העתיד לבוא "דרשינן ליה נמי להכי, דמקום שכינה שמה סובבין אותו שמונה עשר אלף". וממשיך "והם הצדיקים הנתונים לפני מלאכי השרת, שנאמר כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל, ואומר ליושבים לפני ה' יהיה סחרה ואומר והיו עיניך רואות את מוריך".

וצריך להבין: עניינו של רש"י הוא לפרש פשט הגמרא. ומדוע ראה צורך להוסיף שהם הצדיקים הנתונים לפני מלאכי השרת וכו'?

ובפשטות כוונתו להוכיח מהפסוק "כעת יאמר ליעקב", שגם כעת יש צדיקים סביב להקב"ה ולא רק לעתיד לבוא. אמנם עדיין אינו מובן מה חשוב להדגיש כאן שצדיקים אלו נתונים לפני מלאכי השרת. דלכאורה מלאכי השרת מאן דכר שמייהו?

דבר זה מובן על פי המבואר בחסידות²⁸ ההבדל בין מלאכים ונשמות. דמלאכים הם משם אלקים כמ"ש ויבאו בני האלקים, דשם אלקים הוא מדת הדין צמצום והגבלה, ונשמות הם משם הוי', כמ"ש כי חלק הוי' עמו דהוי' הוא היה הווה ויהיה כאחד, למעלה מהגבלה.

לעתיד יתגלה שרש הנשמה

ענין זה שנשמות ישראל הם חלק משם הוי' יתגלה בעיקר לעתיד לבוא כדאיתא בגמרא²⁹: "אמר רבי יוחנן: עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקב"ה, שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו.

הדבר נלמד מפסוק הנ"ל גבי י"ח אלף צדיקים: "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: שלשה נקראו על שמו של הקב"ה ואלו הן צדיקים ומשיח וירושלים. צדיקים – הא דאמרן, משיח – דכתיב וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו, ירושלים – דכתיב סביב שמונה עשר אלף ושם העיר מיום ה' שמה, אל תקרי שמה (שי"ן בקמץ) אלא שמה (שי"ן בשוא)³⁰."

וטעם הדבר שלעתיד לבוא דווקא יתגלה שישראל הם משם הוי', כי הגילוי דלעתיד לבוא בכלל ובירושלים בפרט הוא גילוי שלמעלה ממדידה והגבלה, שזהו"ע שם הוי', למעלה מהטבע. כדאיתא בגמרא: "אמר³¹ רב נחמן בר יצחק: לא כעולם הזה עולם הבא, העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באלף דל"ת, אבל לעולם הבא כולו אחד, נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י", הרי שלעתיד לבוא יהיה הגילוי דשם הוי' בעולם כולו.

28. ראה ד"ה בשעה שהקדימו תשי"ד ובכ"מ

29. ב"ב ע"ה:

30. ועוד שם: אמר רבי אלעזר: עתידין צדיקים שאומרים לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה, שנאמר והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו. [ומפרש רש"י: נקראו על שמו, שיהא שמה ה']

31. פסחים נ'.

אצל הצדיקים מאיר הגילוי דלעתיד

לפי זה מבוארים דברי חז"ל³²: "אמר רבי חנינא בר פפא: בקש הקדוש ברוך הוא לתת את ירושלים במדה, שנאמר ואומר אנה אתה הולך ויאמר אלי למוד את ירושלים לראות כמה רחבה ארכן, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, הרבה כרכים בראת בעולמך של אומות העולם ולא נתת מדת ארכן ומדת רחבן, ירושלים ששמך בתוכה ומקדשך בתוכה וצדיקים בתוכה אתה נותן בה מדה? מיד ויאמר אליו רוץ דבר אל הנער הלז לאמר פרזות תשב ירושלים מרוב אדם ומרוב בהמה בתוכה".

מלאכי השרת שנקראים בני אלוקים, שמקורם ממידת הצמצום, יבקשו שבירושלים לא יהיה מידה³³, היינו שיהיה בה הגילוי שלמעלה ממדידה והגבלה, בחי' שם הוי'. וזהו בגלל "שמך בתוכה" – שם הוי', "ומקדשך בתוכה" – בית המקדש שגם עניינו הגילוי שלמעלה מהטבע בעולם, "וצדיקים בתוכה" – צדיקים שנקראים על שם ה', כי מאיר בהם שרשם שבשם הוי'.

ההוכחה מפסוקי הגאולה לנשמות הצדיקים

מעתה מובנים דברי רש"י שלמרות שפסוק זה "ושם העיר" נאמר לגבי לעתיד לבוא, הדבר נכון כבר עתה. כיון שהחידוש של לעתיד לבוא הוא שאז הגילוי יהיה בירושלים, אמנם הצדיקים כבר עתה מאיר בהם הגילוי של שם הוי'.

וזהו שממשיך רש"י "והם הצדיקים הנתונים לפני מלאכי השרת". כי מלאכי השרת הם מבחי' הצמצום דשם אלוקים. אמנם אצל הצדיקים מאירה הנשמה

32. ב"ב ע"ה:

33. מה שטוענים המלאכים כי לכרכים של אומות העולם אין בהם מידה, זהו ע"ד המבואר בענין "אם לעוברי רצונו כך", שאומות העולם מצד יניקת הקליפה מהמקיף העליון, מקבלים ריבוי שפע שלמעלה ממדידה והגבלה. אלא שזהו רק מבחי' חיצונית הרצון, משא"כ ישראל שמקבלים השפע מצד הדין הרי הוא במדידה והגבלה לפי מעשיהם, אלא שזהו רק בזמן הזה, משא"כ לעתיד לבוא יקבלו גם ישראל למעלה ממדידה והגבלה, ואדרבה, אז יתגלה שרק ישראל מקבלים מבחי' פנימיות הרצון והשפע לאומות העולם יכרת. עיין בקונטרס ומעיין ובכ"מ.

שהיא חלק הוי'. והם ה"יושבים לפני ה'", ורק שלעתיד לבוא יתקיים הייעוד "והיו עיניך רואות את מוריך" בירושלים שלמטה.

מכל הנ"ל מוכח גם על פי פשטות הגמרא, שדרגת צדיק היא כמבואר בתניא, ולא רוב זכויות. כיון שרק מי שהוא בדרגת קדושה פנימית, שהרע אצלו בביטול גמור ניתן לומר עליו שהוא עומד לפני השכינה, בדוגמת הגילוי של הגאולה העתידה.

אך על מעלת צדיק גמור הוא שאמר רבי שמעון בן יוחאי ראיתי בני עלייה והם מועטים כו' שלכן נקראים בני עליה שמהפכין הרע ומעלים אותו לקדושה

יש לומר שהביטוי לצדיק גמור שמהפך הרע לטוב, אינו רק בעבודתו עם עצמו אלא גם בפעולתו בעולם. צדיק שמהפך הרע שבו לטוב – הוא גם פועל בעולם סביבו להפוך הרע לטוב. וטעם הדבר מובן בפשטות: כיון שאין אצלו מציאות של רע והוא הופך לטוב, הרי זה משפיע גם בסביבתו שהרע שסביבו מתהפך לוב.

כפי שמצינו בצדיק גמור הראשון בישראל, אברהם אבינו, עליו נאמר "ומצאת את לבבו נאמן לפניך". לבבו כולל ב' לבות היצר הטוב והיצר הרע, דהיינו שהוא צדיק גמור שמהפך הרע לטוב. שעבודתו של אברהם אבינו הייתה לא רק עם עצמו אלא פעל להאחיב שם שמים בעולם ולהפוך את חושך העולם לאור דקדושה.

הפצת התורה – עבודה לצורך גבוה!

וזהו גם מה שממשיך בתניא "ועוד נקראין בני עלייה מפני שגם בבחינת ועשה טוב בקיום התורה ומצותיה הוא לצורך גבוה ומעלה מעלה עד רום המעלות", שכאשר עבודתו היא לצורך גבוה ולא לצורך עצמו, הרי הוא מרבה ומגדיל תורה

סביבו. כיון שאינו חושב אודות שלימותו שלו אלא לצורך גבוה, הרי אדרבה משקיע הוא משמנו להרבצת והפצת התורה.

ומרומו בדברי הגמרא: "אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא³⁴: מאי דכתיב קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדוניו. . כל המקטין עצמו על דברי תורה בעולם הזה נעשה גדול לעולם הבא", שכאשר עבודתו היא לא לצורך עצמו אלא לצורך גבוה, ומקטין את עצמו וענייניו כדי להתמסר להאיר אור התורה לאחרים, הרי זו הגדלות האמיתית לעולם הבא, שיכול לעלות להיכל הגבוה ביותר³⁵.

כדאיתא בזהר בהקדמה שכשרצה רבי חייא לעלות להיכל רבי שמעון בן יוחאי שמע קלא נפיק ואמר מאן מנכון די חשוכא מהפכן לנהורא וטעמין מרירו למיתקא עד לא ייתון הכא וכו'.

הנה רבי חייא כשעלה להיכל רשב"י היה מתבייש כמבואר שם, ושמע קול שבין הצדיקים רק מי שהפך הרע שלו לטוב יכול להיות לראות בעיניו את אורו דרשב"י, כמבואר בהקדמת הזוהר.

מעלת רבי חייא לאחר פטירתו

אמנם בגמרא מצינו שלאחר פטירתו של רבי חייא לא יכלו להסתכל באורו. דאיתא בגמרא: "ריש לקיש הוה מציין מערתא דרבנן, כי מטא למערתיה דרבי חייא איעלמא מיניה, חלש דעתיה, אמר רבוננו של עולם לא פלפלתי תורה כמותו,

34. בבא מציעא פה, ב

35. ובהמשך שם מוסיף "וכל המשים עצמו כעבד על דברי תורה בעולם הזה נעשה חפשי לעולם הבא". יש לפרש שאלו הם ב' העניינים שבצדיק, כנ"ל בתחילת הפרק:

א. "כל המקטין עצמו על דברי תורה בעולם הזה נעשה גדול", זהו מבחינת הנשמה, שמקטין את עצמו כאן וזוכה לגדלות האמתית של "גדול הוי", שמצד הנשמה שהיא "חלק הוי"

ב. "וכל המשים עצמו כעבד על דברי תורה בעולם הזה נעשה חפשי לעולם הבא" – מבחינת הגוף ונפש הבהמית. שבעולם הזה צריך לכפות את עצמו בקבלת עול כעבד. אך לעולם הבא נעשה חפשי מן הרע לגמרי

יצתה בת קול ואמרה לו תורה כמותו פלפלת, תורה כמותו לא ריבצת . . וממשיך שם דאפילו רבי יוחנן לא נכנס למחיצתו של רבי חייא "באתר בזקוקין דנורא ובעורין דאשא מאן מעייל בר נפחא לתמן".

ועוד שם אומר אליהו הנביא "כי סלקי למתיבתא דרקיע . . בכולהו מצות לאסתכולי בהן לבר מגוהרקא דרבי חייא דלא תסתכל ביה".

הרבצת התורה – עבודת 'בני עליה'!

וטעם הדבר מצינו שם בגדולתו של רבי חייא שפעל שהתורה לא תשתכח מישראל, ומתאר שם כיצד הלך, צד צבאים ושחטם, האכיל בשרם לילדי ישראל ולמדם תורה, ועל כך אמר רבי "כמה גדולים מעשי חייא".

אולי יש לומר שתשוקתו של רשב"י להגיע לדרגת צדיק גמור, אכן התקיימה בו לאחרית ימיו³⁶. וזה על ידי עבודתו בהרבצת התורה שלא תשתכח התורה מישראל³⁷. דע"י שהקטין את עצמו בעולם הזה להרביץ תורה לילדי ישראל, פעל גדלות אמתית בעולם "גדולים מעשי חייא"³⁸.

על פי המבואר בתניא כאן, מובן הקשר בין הרבצת התורה לאור הגדול בו נמצא שאף אחד לא יכול לעמוד במחיצתו ולראות. כיון שמעלת הצדיק גמור הוא שרואה באספקלריא המאירה, משום שמאיר בן אור ה' ללא כל מחיצות, ועל אור זה נאמר "כי לא יראני האדם וחי".

וזהו הקשר בין עבודתו של רבי חייא לבחינת "בני עליה", כי הרבצת התורה בעולם מהפכת החושך של העולם ומעלה אותו לקדושה, וזה נעשה על ידי "בני עליה"; שמעלין הרע לטוב וגם עובדים את ה' לצורך גבוה ולא לצורך עצמם, שלכן מקטינים את עצמם ועוסקים בצרכי מעלה להגדיל את שם ה' ולהרביצו בעולם.

36. המעשה המובא בהקדמת הזוהר היה בצעירותו של רבי חייא כמסופר שם שעלה לשם יחד עם רבי יוסי, ולכאורה הכוונה לרבי יוסי בר חלפתא שהיה בדור שקודם רבי וצ"ע. משא"כ עבודתו של רבי חייא המסופרת בגמרא נראה שהייתה בבגרותו; בסוף ימי רבי יהודה הנשיא, שהרי לימד את התלמידים ששה סדרי משנה אותם ערך רבי יהודה הנשיא. ואולי יש לומר שעל ידי זה התעלה למדרגת "בני עליה" בדוגמת רשב"י, כבפנים.

37. ולהעיר שגם גבי רשב"י מצינו לשון זה (שבת קל"ח): "תניא רבי שמעון בן יוחי אומר חס ושלום שתהא שתשתכח תורה מישראל שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו"

38. כמובא בגמרא שם "כל המקטין עצמו על דברי תורה בעולם הזה נעשה גדול לעולם הבא"

ולא כדי לדבקה בו יתברך בלבד לרוות צמאון נפשם הצמאה לה' כמ"ש הוי כל צמא לכו למים וכמ"ש במקום אחר אלא כדפירשו בתיקונים איזהו חסיד המתחסד עם קונו עם קן דיליה ליחדא קב"ה ושכינתיה בתחתונים.

יש לקשר זה למעלת לימוד התורה לשמה. דאיתא בגמרא³⁹: "ואמר רבי אלעזר, מאי דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד. אלא תורה לשמה זו היא תורת חסד, שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד".

מבואר בחסידות⁴⁰ שיש כמה דרגות בלימוד התורה לשמה ומהם: א. לומד על מנת לקשר נפשו בה'. ב. דרגה נעלית יותר: שלומד לשם התורה עצמה, להמשיך אור אין סוף בתורה, ע"ד מה שנאמר שדוד המלך "היה מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה".

וזהו ע"ד המבואר כאן שיש מי שעבודתו היא "לרוות צמאון נפשו הצמאה לה", ואמנם המעלה הגדולה היא שהעבודה היא לצורך גבוה להמשיך גילוי השכינה בתחתונים.

איזהו חסיד המתחסד עם קונו עם קן דיליה ליחדא קב"ה ושכינתיה בתחתונים

מבואר בחסידות⁴¹ ש"קן דיליה", היא ספירת המלכות, שכידוע היא בדוגמת הלבנה שנחסרו ממנה האורות. ולכן "ייחוד קוב"ה ושכינתיה", היינו חיבור ז"א ומלכות, ממלא את חסרון האור שבה. ומבואר עוד ש'חסד', הוא לא רק מילוי חסרון בלבד אלא "גמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים", דהיינו שהאור שממשיכים הוא מעבר למילוי החסרון.

39. סוכה מ"ט, ב.

40. ראה ד"ה ואלה המשפטים תשי"ד ובכ"מ

41. ראה בארוכה ד"ה נר חנוכה תש"כ ובכ"מ

עבודת הצדיק גמור – להביא לימות המשיח!

יש לומר שזהו מה שמביא כאן "ליחדא קוב"ה ושכינתיה בתחתונים". ייחוד קוב"ה ושכינתיה לבד הוא ממלא את החסרון של השכינה, אמנם כאשר ייחוד זה מתגלה בתחתונים, בעולם הזה הגשמי, זהו מצד כוח העצמות שמחבר עליונים ותחתונים.

כאשר הצדיק פועל ייחוד השכינה כאן למטה בעולם, אין זה רק מילוי חסרון השכינה והחיסרון שבעולם בלבד, אלא זהו גילוי שבבחינת 'חסד', מעבר למילוי החיסרון בלבד.

וזוהי עבודתו של הצדיק גמור, להביא את הגילוי של הגאולה השלימה, להמשיך את גילוי השכינה בעולם הזה, על ידי שמהפך חושך העולם לאור הקדושה.

וכמ"ש ברעיא מהימנא פרשת תצא כברא דאשתדל בתר אבוי ואימיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה ורוחיה ונשמתייה כו' ומסר גרמיה למיתה עלייהו למיפרק לון כו' וכמ"ש במקום אחר.

מסירות נפש של נשיא הדור עבור כל הדור

יש לומר שמסירות נפשו של הצדיק גמור מתבטאת במסירות נפשו עבור עם ישראל. עם ישראל הם חלק ה', ומחמת אהבתו לה' הצדיק גמור מוכן למסור את עצמו עבור עם ישראל.

דהנה ידוע שהצדיק הגמור, צדיק יסוד עולם, הוא בחי' משה רבינו, רעיא מהימנא, שבכל דור וכן הוא בחי' משיח שבכל דור, דוד מלכא משיחא, ובשניהם מצינו שמסרו נפשם למען עם ישראל⁴².

גבי משה איתא⁴³: "ואת עצומים יחלק שלל, תחת אשר הערה למות נפשו ואת פושעיהם נמנה והוא חטא רבים נשא ולפושעים יפגיע. . שמסר עצמו למיתה

שנאמר ואם אין מחני נא, ואת פושעים נמנה, שנמנה עם מתי מדבר, והוא חטא רבים נשא, שכיפר על מעשה העגל, ולפושעים יפגיע שביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה, ואין פגיעה אלא תפלה, שנאמר ואת אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה לא תפגע בי".

ועד"ז דוד שהוא משבט יהודה ומצינו ביהודה ובשבטו שמסרו נפשם עבור עם ישראל, בקפיצת נחשון בן עמינדב לים סוף כדאיתא בגמרא⁴⁴: "קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה. . לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל שנאמר היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו, מה טעם היתה יהודה לקדשו וישראל ממשלותיו, משום דהים ראה וינוס".

נצחיות עבודתו של נשיא הדור

ויש לקשר זה לדבר נוסף המשותף לשני צדיקים אלו כדברי הגמרא: "משה ודוד. . לא שלטו שונאיהם במעשיהם, דוד דכתיב טבעו בארץ שעריה, משה דאמר מר משנבנה מקדש ראשון נגנו אהל מועד, קרשיו וקרסיו ובריחיו ועמודיו ואדניו, היכא אמר רב חסדא תחת מחולות של היכל". והקשר ביניהם יש לומר שכיון ששניהם מסרו נפשם לה' לגמרי, הרי מעשיהם הם ללא נגיעה אישית כלל והם כולם לשם שמים, ולכן יש בהם הנצחיות דלמעלה.

התבטלות מוחלטת - גם בשלוחים של נשיא הדור

לפי זה יש לבאר מה שמצינו גבי דוד בביאור הפסוק⁴⁵: "ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים מדוד בית לחם אשר בשער ויבקעו שלשת הגבורים במחנה פלשתים וישאבו מים מבור בית לחם אשר בשער" ומבארת הגמרא שם שדוד שלח שאלה לסנהדרין, שהם החכמים והכוונה ש"לא אבה לשתותם" שלא אמרם משמם של

42. להעיר מדברי בעל הטורים על הפסוק "ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל" (שמות ד, לא) "ויאמן העם, ב' במסורה ויאמן העם ויאמן אכיש בדוד, שני פרנסים טובים עמדו להם לישראל משה ודו, משה אמר מחני נא דוד אמר תהי נא ירך בי ואלה הצאן מה עשו, שתי פרנסים נאמנים היו ולכך האמינו בהם".

43. סוטה י"ד:

44. סוטה ל"ו:

אותם הגיבורים וטעם הדבר "אמר כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי כל המוסר עצמו למות על דברי תורה, אין אומרים דבר הלכה משמו", והכוונה בתיבות "ויסך אותם לה" - דאמרינהו משמא דגמרא".

ויש להבין:

א. אדרבא מי שיש לו מסירות נפש ומוסר עצמו למות על דברי תורה דווקא הוא ראוי שיאמרו הלכה משמו.

ב. דוד המלך עצמו ביקש מהם שישאלו את השאלה מהסנהדרין, וכיצד לאחר שטרחו בשבילו, אינו מוכן לומר את ההלכה משמם, כאילו פעלו שלא כהוגן!

ויש לפרש שהעובדה שלא אמרם בשמם אינו חיסרון אלא אדרבה זוהי מעלה גדולה. כיון שהיו בביטול גמור לדברי התורה עד שמסרו נפשם לה' על כך, הרי נעשו כלים לדבר ה' והתאחדו עם השכינה עד שאומרים הדבר בשם ה'.

וזוהי בדוגמת עבודת הצדיק גמור המבואר בתניא כאן, שמחמת עוצם ביטולו לה', שמוכן למסור נפשו לצורך גבוה, הרי שמתאחד עם השכינה ממש ודבר ה' מדבר מגרונו.

ואולי יש להוסיף שהכח למסירות נפשם של הגיבורים אשר לדוד, בא מדוד המלך עצמו, שהוא בחינת המלכות שעניינה ההתבטלות לה'. וממילא ההתבטלות הגמורה לה' קיבלו מדוד המלך, על ידי ששימשו כשלוחים שלו, נעשה מכוחו גם פעולתם באופן של ביטול מוחלט, עד שהפעולה מתייחסת לה' לגמרי ללא ממוצא, מחמת ביטולם במסירות נפש בשליחות המשלח, דוד, שהוא צדיק גמור הבטל בתכלית לה'.

ושניהם עולים בקנה אחד כי על ידי הבירורים שמבררים מנוגה מעלים מיין נוקבין ונעשים יחודים עליונים להוריד מיין דכורין שהם הם מימי החסדים שבכל מצוה ומצוה מרמ"ח מצות עשה שכולם הן בחינת חסדים ומיין דכורין דהיינו המשכת קדושת אלקותו יתברך מלמעלה למטה להתלבש בתחתונים כמ"ש במ"א

מבאר שב' הפירושים ב"בני עליה": א. "שמהפכים הרע ומעלים אותו לטוב". ב. "שעבודתם היא לצורך גבוה" היינו להוריד השכינה למטה, שניהם עולים בקנה אחד. היינו שהם משלימים זה את זה, כי על ידי העלאת הרע והפיכתו לטוב נעשית המשכת האלוקות למטה.

מבואר בחסידות שב' עניינים אלו הם תפילה ותורה⁴⁶: התפילה עניינה העלאה מלמטה למעלה והתורה היא המשכת האלוקות. וזהו שעיקר פעולת התורה הוא אחר התפלה וכדאיתא בגמרא⁴⁷ תפלת אבא בנימין שתהא תפלתו סמוכה למטתו ומבואר בזה⁴⁸ שהכוונה בזה הוא שלימוד התורה יהיה לאחר התפלה, כיון שההמשכה באה לאחר העלאה. וזהו ע"ד המבואר כאן שההמשכה מלמעלה למטה באה ע"י ההעלאה.

לימוד התורה לשמה – כולל ללמד אחרים

וזהו דכתיב⁴⁹ "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". מפרש רש"י "בכל לבבך בשתי יצרך". ולאחר מכן נאמר "והיו הדברים האלה", ומבואר על כך בחסידות שזהו ההמשכה מלמעלה למטה כאילו ישראל "עושין את המצוות".

46. ראה ד"ה ואני נתתי תשל"ב ובכ"מ

47. ברכות ה' ב'

48. לקו"ת בר"ה כ"ו ב'

49. דברים ו' ה'

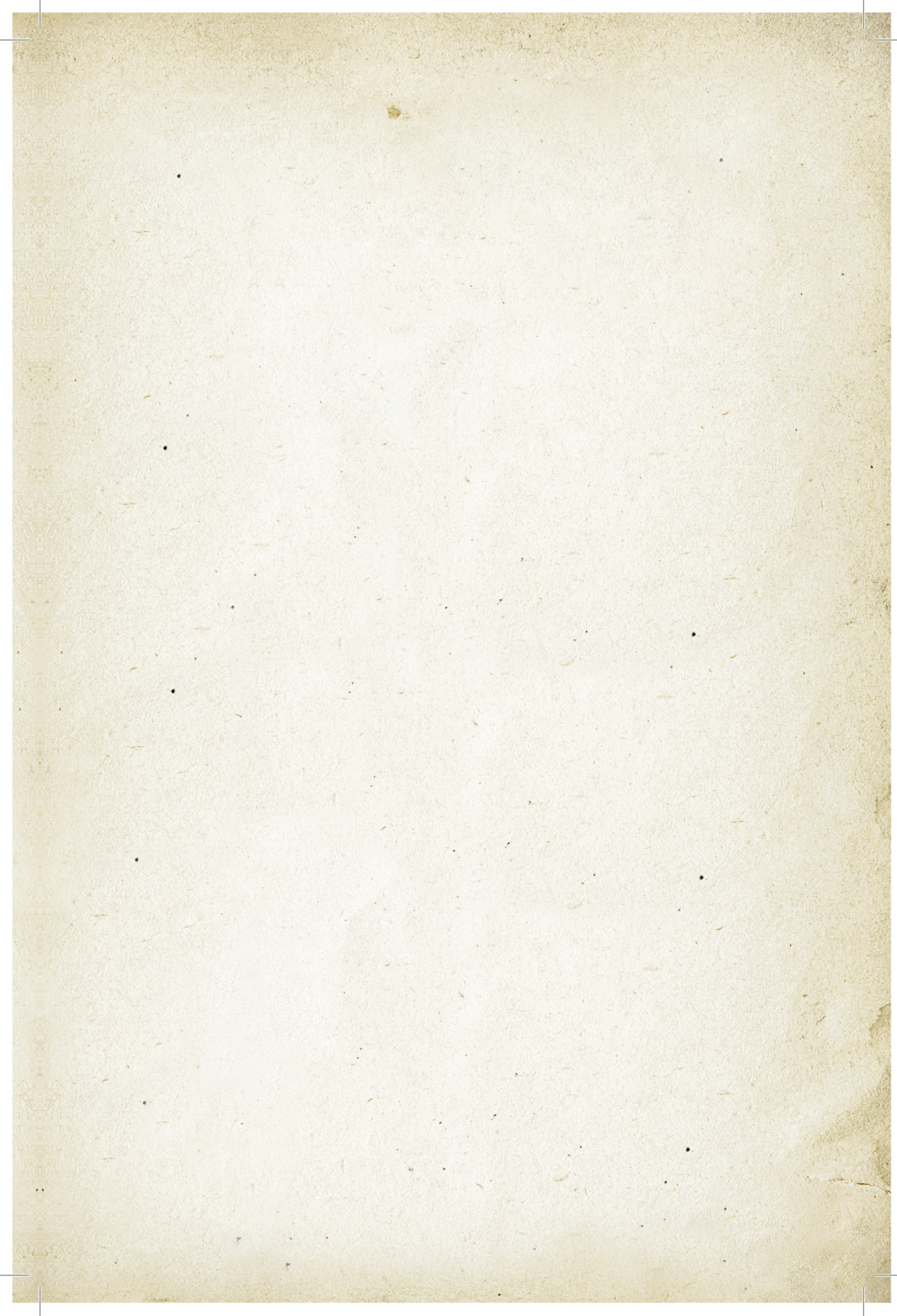
כי על ידי העלאת היצר הרע והפיכתו לקדושה, "בכל לבבך", נעשית ההמשכה שעל ידי המצוות מלמעלה למטה "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווק".

וזהו מה מפרש רמב"ן שענין ואהבת בכל לבבך וכו' הוא לימוד התורה לשמה, שלומד בשביל התורה. וכן"ל שלימוד התורה לשמה הוא בדוגמת העבודה ד"בני עליה" שעבודתם היא לצורך גבוה.

וממשיך הכתוב "ושננתם לבניך ודברת במ". ענין זה שהאדם מלמד את התורה לבניו ולתלמידיו, שהתלמידים גם קרויים בנים, הוא גם כן לשם שמים, כדאיתא בגמרא⁵⁰ "תורה ללמדה זו היא תורה של חסד שלא ללמדה זו היא תורה שאינה של חסד".

50. סוכה מ"ט ב', ועיין לעיל מה שהתבאר בקשר בין תורה של חסד לתורה לשמה



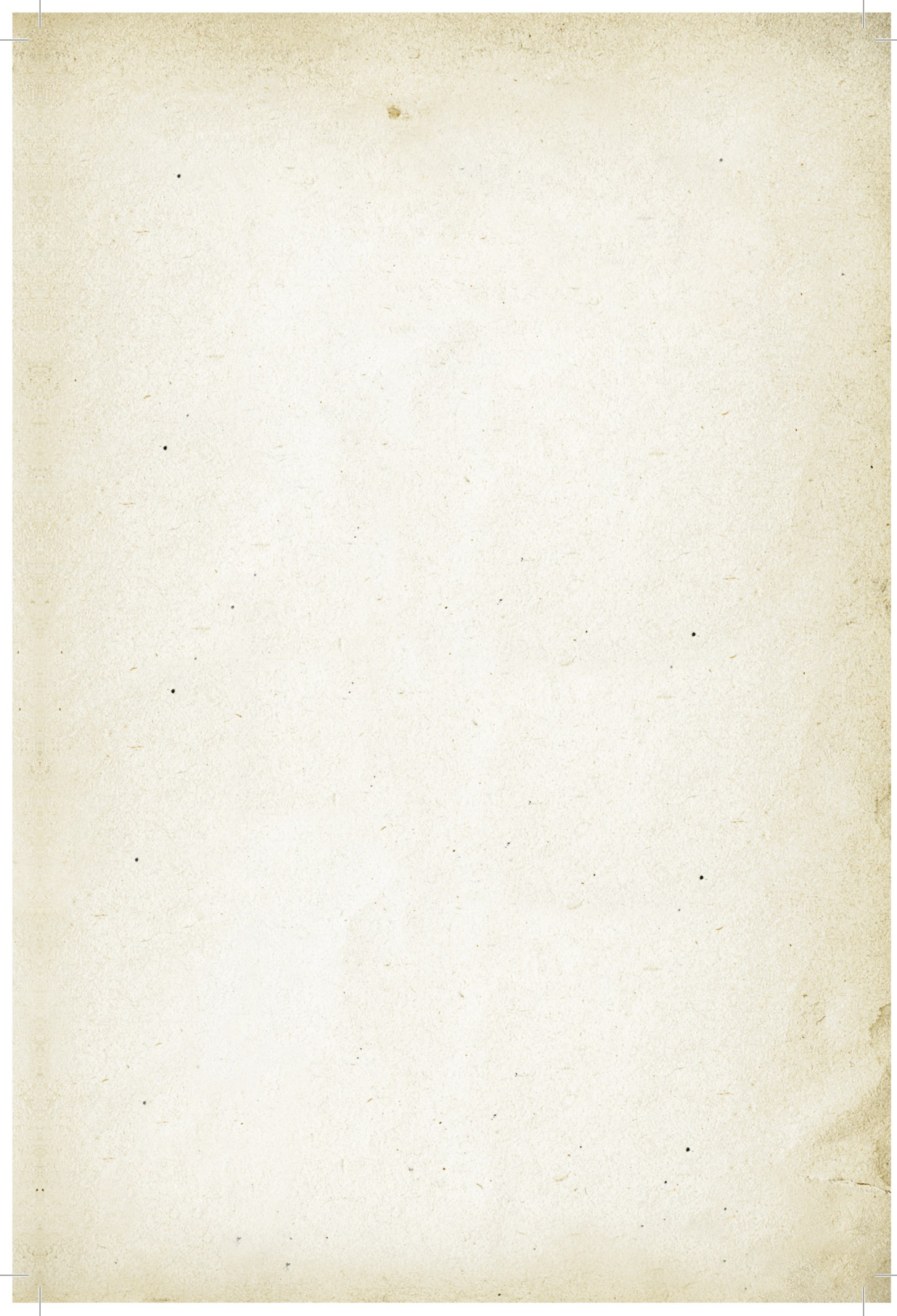




תולדות הלל

תולדות ופרקי חיים מקורותיו ופועלו של
הרה"ח ר' הלל רבינוביץ ע"ה

ובו ראיונות אודות תחנות חייו
ופעולותיו הברוכות בתחום הפצת המעיינות



תוכן עניינים:

פרק ראשון • ראיונות

ימים אחרונים ברובע היהודי

הפגישה שהצילה / כשהרב דיבר בערבית... / המעבר לקטמון והפעילות החסידית

הקמת שיכון חב"ד בירושלים

משפיע בשיכון חב"ד / מקרב את כולם / בקיאות ועיון / חיבור של מוח עם הלב / 'ישיבת ערב' בשיכון / בני היכלא דשיכון חב"ד / מאמר מוסבר ומדוייק / 'מלווה מלכה' חסידי

עם גדולי תורה וחסידות

הרב ישראל זאב מינצברג / המשגיח הרב וולכה / האדמו"ר רבי אהרון מבעלזא / ה'נתיבות שלום' מסלונים / הרב זלמן נחמיה גולדברג

עסקנות למען החינוך החרדי

מהפכת ההסעות בירושלים / ים של בעיות / חדור תחושת שליחות / משרד של הפצת חסידות / להחיות 'מתנגדים' בחסידות

פרק שני • זכרונות וסיפורי חסידים

רבותינו נשיאנו

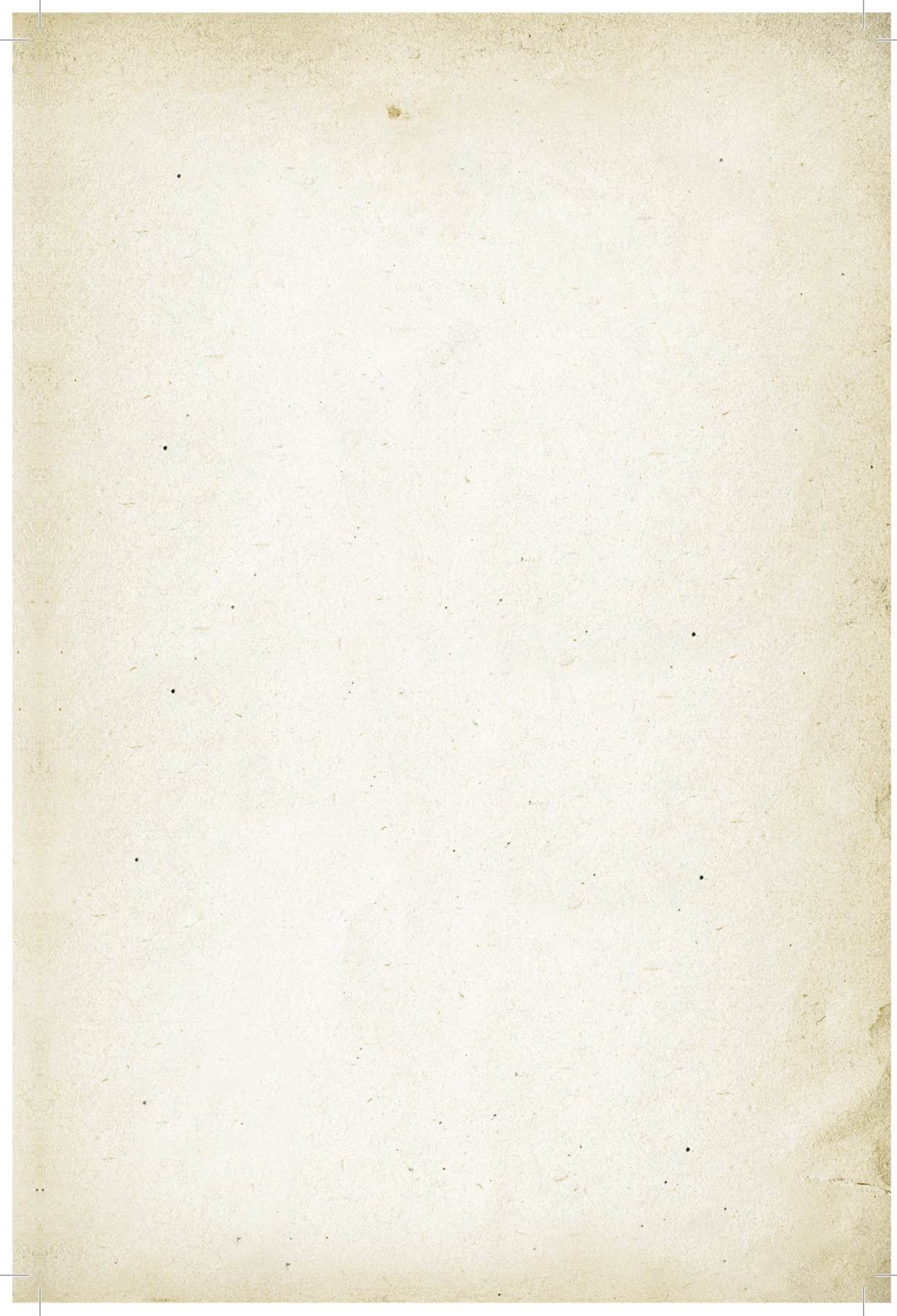
אדמו"ר הזקן - טפח מעל הקרקע / אדמו"ר הצמח צדק - כשקשורים למעלה / אדמו"ר הריי"צ - הוראה שהצילה אוניה / עיניים צופיות / השליחות שהסתיימה / אמירת תהילים במתינות / ההצלה מפרעות תרפ"ט בחברון / אדמו"ר נשיא דורנו - מה אפשר לעשות עם מאה דולר

הרב יחיאל יהודה שלעזינגר

פרוס לרעב לחמך / מקושר לרבותינו נשיאנו / איך מקיימים הוראה של הרבי / בעת ביקור הרבי הריי"צ / לוויה אל היכל המלך

הרב גרשון חן

'ציור' של תמים / ב'עש"ן' תכלה / מרא דאתרא. / איך חוזרים דא"ח

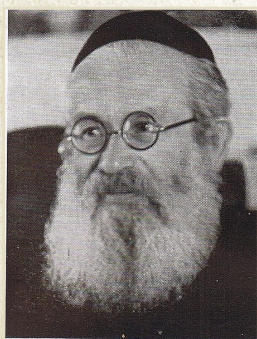


פרק ראשון

ברובע היהודי,
בקטמון ובשיכון חב"ד

ימים אחרונים ברובע היהודי*

על הימים האחרונים ברובע היהודי סיפר ר' הלל:



הרב יצחק אייזיק הרצוג
הרב הראשי דאז

"בימים שקדמו לנפילת הרובע שהה אבי ר' שמואל בן ציון רבינוביץ יחד עם דוד רעייתו, ר' ישראל זאב מינצברג⁵¹, רבה האשכנזי של הרובע בירושלים החדשה. הם ניצלו את ההזדמנות ששהו בעיר שמחוץ לחומות כדי להפגש עם הרב הראשי דאז הרב הגאון יצחק אייזיק הרצוג ועם הרב מאיר ברלין. שם קבעו את הפגישה שהייתה יחד עם הרב הראשי הראשון לציון רבי בן ציון חזן שהובילה לכניעה המפורסמת של הרובע היהודי.

"היה זה לאחר נפילת בנו של מפקד ירושלים בקרבות. דבר זה נתן את היכולת לאבי ע"ה ולדודי לשכנעו לוותר, מה שלאחר זמן נתגלה כרגע מכונן שהציל מאות משפחות מתושבי הרובע מכליה רח"ל.

* על פי זיכרונות שכתב במחברתו
51. רעייתו של הרב מינצברג, מרת אסתר גיטל הייתה אחות חמיו ר' נחום ברגמן

הפגישה שהצילה



משה רוסנק מפקד הרובע על רקע הכותל המערבי והר הבית

"שני כיסי התנגדות מרכזיים היו אז שלא לקחו בחשבון כלל את מצבם של תושבי הרובע מול הלגיון הירדני, ההתנגדות הראשונה באה מהמפלגה הציונית על כל שלוחותיה כולל הרבנות הראשית ומתנגדים הנוספים היו ארגוני הלוחמים אצ"ל וההגנה. הם ראו ברובע היהודי סמל ומצידם החליטו שבשום אופן לא נכנעים, גם אם חס ושלום זה יעלה בחייהם של כל תושבי הרובע, שהפכו מבלי לרצות לסוג של בני ערובה.

"אבי ר' שמואל בן ציון הבין את המצב לאשורו ופעל בכל כוחו להציל את חייהם של תושבי הרובע שלא יהפכו לכלי משחק בין גופים גדולים שלא ראו והרגישו את מצבם של התושבים. כתושבי הרובע הם הבינו היטב שאם לא יצליחו כל תושבי הרובע בסכנה מוחשית ממש, בזכות אותה פגישה עם הרב הרצוג והרב ברלין אותה יזם ודחף ואף ביצע בפועל ר' שמואל בן ציון ניצלו חייהם של כל המשפחות שבנו מיד לאחר מכן את שכונת קטמון באותה פגישה הצליחו לשכנע את המפקד דאז משה

רוסנק לאשר את הכניעה"⁵².

כשהרב דיבר בערבית...

לימים, סיפר הרב ישראל זאב מינצברג את זכרונותיו מהמעשה⁵³:

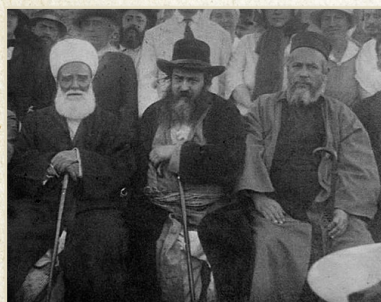


דודו הרה"ה הרב ישראל זאב מינצברג ראב"ד ירושלים

"התנדבנו ר' בן ציון חזן, ראש ישיבת פורת יוסף, ואני - לצאת עם דגל לבן לשטח הערבי. כשהגענו לעמדה הקיצונית, ליד בתי מחסה, לא הרשו אותנו בחורי ההגנה לעבור. חזרנו אל המפקד, והוא הלך איתנו, ואז יצאנו

52. כך כותב אהרן לירון בספרו "ירושלים העתיקה במצור ובקרב": "עת רבו הפצועים בקרב כוחות הרובע ותושביה אישרה מפקדת ההגנה לרבני הרובע, הרב מינצברג והרב בן ציון חזן לצאת אל מפקדת הלגיון הערבי ולסכם עימם על הפוגה לצורך פינוי הרוגים ופצועים, מפקד הלגיון עבדאללה אל תל סירב ודרש כניעה, מפקדת הרובע בניגוד להחלטת מטה ההגנה בחרה להיכנע".

53. בראיון לעיתון דבר (14 ביולי 1967)



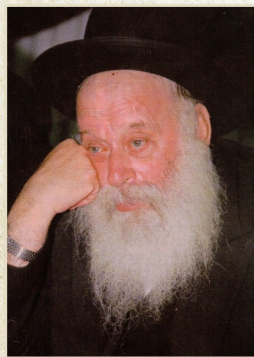
הרב בן ציון חזן בסמוך לסבו של ר' הלל הרה"ג ר' משה נחום וולנשטיין ראב"ד ירושלים

לשטח ההפקר. נפנפנו כמה וכמה פעמים בדגל הלבן, אך היריות לא פסקו. הרב בן ציון חזן ידע ערבית היטב. הוא צעק אליהם בקול, עד ששמעו והפסיקו לירות. יצאו אלינו שני לגיונרים והובילונו למטה הצבאי של הלגיון. טילפנו לעבדאללה טאל, המפקד של הערבים, והוא הגיע מיד.

"ר' בן ציון חזן סיפר לי בלחש ששמע אותו אומר לקציניו שהכנופיות הערביות שלחמו בסמוך לשער שכם עומדות בתוקף על הדרישה לשחוט את כולם. טאל עצמו לא הסכים לכך. לאחר שיחתו עם הקצינים נפנה אלינו, ובנימוס שוחח על המצב והתעניין לדעת היכן אנשי הצבא".

המעבר לקטמון והפעילות החסידית

עם כניעת יהודי הרובע, עברה משפחת רבינוביץ יחד עם משפחות רבות נוספות לשכונת קטמון. עם הגיעם למקום החל ר' שמואל בן ציון יחד עם בניו ר' נחום ור' הלל בפעולות של סיוע גשמי ורוחני לפליטי הרובע.



הרה"ח ר' נחום רבינוביץ אחיו הגדול של ר' הלל

על פעולות הקירוב של ר' הלל ואחיו ר' נחום מספר הרב דוד כהן: "גדלתי בשכונת קטמון במשפחה בת שמונה אחים, שם התיידדנו עם משפחת רבינוביץ ובמיוחד עם האחים הגדולים ר' נחום ור' הלל. זכורני במיוחד התקיעות שהיה תוקע ר' נחום בבית הכנסת בקטמון שהיו באופן מיוחד, כדרך החסידים.

"התחנכנו במוסדות של העדה הספרדית בקטמון, ואט אט התקרבנו על ידי האחים רבינוביץ לדרך החסידות. ר' הלל משך אותנו להתפלל בבית הכנסת חב"ד. זכורני שהרה"ח ר'

יחיאל יהודה שלעזינגר שימש שם כבעל קורא מדקדק, ור' נחום רבינוביץ היה בעל תוקע בחסד. עם הזמן ר' נחום השפיע על אחי הגדול ר' שמעון ללמוד בבית ספר למלאכה בכפר חב"ד ולאחר מכן שכנע גם אותי לעבור גם ללמוד בכפר חב"ד, בכל הזמן הזה שמרנו על קשר הדוק עם ר' נחום ור' הלל וברוך ה' יצאו ממשפחתנו עשרות אברכים חסידיים בהם גם שלוחים של כ"ק אדמו"ר, כל זה נזקף לפעילותם הברוכה של האחים רבינוביץ בקטמון".

הקמת שיכון חב"ד בירושלים

על הקמת שיכון חב"ד בירושלים סיפר ר' הלל⁵⁴: "באותם הימים של קום המדינה שלטה בארץ חונטה שהחזיקה בכל הגופים החזקים במשק. בלי קשרים איתם לא ניתן היה להזיז מאומה. כצעירי חב"ד בירושלים הרגשנו שכל עוד לא יהיה מקום עם דירות צעירים לאנ"ש, לא תהיה התפתחות אמיתית של חב"ד בירושלים.

שניאור זלמן שז"ר, שהיה מגזע חב"ד ומקורב מאד לרבי, היה בעל השפעה חזק, והוא היה ממנהלי 'רסקו' שהייתה אחראית על הבניה בארץ. באחד האירועים כשהגיע שז"ר לבית כנסת חב"ד בעל התניא, ניגשתי אליו יחד עם בחור נוסף הרב יעקב שגור וביקשנו להיפגש עמו. שז"ר נענה בהסכמה והתנה שהפגישה תהיה רק ביום שאין סדר לימוד...

וכך היה, בבין הזמנים הקרוב ניגשנו למשרדו. כשהודיעו לו במשרד שיש שני בחורים מחב"ד, הורה מיד שיכניסו אותנו. במהלך



מנהל חברת 'רסקו' ולימים נשיא המדינה מר שז"ר בביקור אצל הרבי

54. מתוך ראיון שערכו עמו לקראת חג הפסח תשע"ד בעיתון 'המבשר' פחות משנה לפני פטירתו.

הפגישה הצפנו בפניו את מצב בירושלים, שז"ר דיבר על ההתפתחות הגדולה של כפר חב"ד ואנחנו אמרנו לו שאמנם בכפר חב"ד אכן יש את כל השירותים הנצרכים לחסידיים, אבל בירושלים, הדברים התקבלו על ליבו של שז"ר, ומשם החל להתגלגל הרעיון של הקמת שיכון חב"ד בירושלים.

משפיע בשיכון חב"ד



ר' הלל בשנים ההם

ר' הלל ורעייתו חוה גיטל השתקעו בשיכון חב"ד שם הפך לדמות דומיננטית ואחד ממשפיעי השיכון.

מספר הרב דוד כהן: "ר' הלל היה דמות מאירה בשיכון ואנשים רבים נשאבו אליו. ממקומו בבית הכנסת עד לביתו היו אנשים מלווים אותו ומדברים איתו דברי תורה וחסידות, גם אני פעמים רבות התלוויתי אליו לאחר התפילה. זכור לי שגם תלמידי חכמים ליטאיים היו באים לדבר איתו בחסידות ובמקביל לבחון אותו בגמרא... תמיד ר' הלל היה יורה להם תשובות ומפתיע אותם בידע ובבהירות שלו ואנשים היו יוצאים בהתפעלות..."

מקרב את כולם

הרה"ג ר' חיים אליעזר שיינברגר מתושבי ומתפללי שיכון חב"ד מספר: "ר' הלל היה בעל מידות מיוחדות, ראשית תמיד היה דובר אמת. הוא לא סבל שמשנים מהאמת. הוא היה אומר את הדברים כמו שהם ללא כחל ושרק אך היה אומר רק מה שצריך לשמוע ומתוך נעימות ומאור פנים. לא כמבקר אלא כחבר.

"כולו היה תורה. מתי שנכנסתי לביתו, היה מול ספר פתוח. מידי יום שני היינו עולים אליו לשמוע דברי תורה, היו לו חידושים נפלאים ומתוקים. מעניין לציין שלא היה קו מאפיינן לסוג האנשים שעלו לשהות במחיצתו, עמך בית ישראל, תלמידי חכמים

מופלגים, עסקנים נמרצים ועוד. הוא היה מקרב את כולם גם כאלו שהיו נראים פחות שייכים והיה מתייחס לכל אחד במאור פנים".

בקיאות ועיון

בין הבאים לשוחח עם ר' הלל בדברי תורה היה הרה"ג ר' יוסף משה שניאורסון ראש ישיבת טשיבין. הוא מספר על היכרותו עם ר' הלל:



הרה"ג
רבי יוסף משה שניאורסון
ראש ישיבת טשיבין

"במשך שנים רבות היו תקופות שהייתי מגיע לשמוע את המאמר חסידות. הייתי נשאר לאחר המאמר לשאול אותו שאלות במאמר שזה עתה אמר, תמיד הייתה לו תשובה ברורה ובהירה.

"כל פעם כשהייתי בשיכון חב"ד לשוחח איתו בלימוד, לא דק בחסידות אלא בכל ענין בתורה. תמיד היה חד ובהיר, משנתו הייתה סדורה, מלבד הידע הרחב והמקיף ר' הלל היה גם חזק בעיון. הוא למד כל דבר לעומק וירד לשרשם ויסודם של דברים. הכל בנוי ומסודר תל תלפיות ממש היה תענוג לשוחח איתו בלימוד.

"אני עוד זוכר את הסבלנות אין קץ שהייתה לו בחינוך תלמידים צעירים, גם במקום שנגמרה לרבים הסבלנות"...

חיבור של מוח עם הלב

גם הרב שמואל דייטש, מגבאי כ"ק האדמו"ר מסלונים, היה משומעי לקחו של ר' הלל. הוא מספר: "ר' הלל המתיק באזני הרבה מסודות התורה ועומק החסידות, ממש אהבתי לשמוע ממנו חסידות הוא היה בעיניי דוגמא חיה למושג "אמת'ע חב"דסקער



הראשון לציון
הרב יצחק יוסף

חסיד", חסיד עמוק ושורשי, שגם לחם עבור כבוד חב"ד. ר' הלל היה אדם נחבא אל הכלים, הוא שילב באישיותו את אסכולת חב"ד שכולה מוח עם אישיותו העצמית שכולה לב.

ישיבת ערב' בשיכון

ר' הלל פעל בשיכון חב"ד בין היתר על ידי הקמת "ישיבת ערב" בבית הכנסת. אחד מהתלמידים ב"ישיבת הערב" הוא הראשון לציון הרה"ג רבי יצחק יוסף ואחיו. הוא סיפר על כך בראיון לעיתון כפר חב"ד (גליון 2028 ע' 47)

"כשהייתי בן עשר או אחת עשרה היה נהוג שהלימודים בתלמוד תורה מסתיימים בשעה שתיים, לא כמו היום שלומדים עד השעה ארבע ויותר. כך שאחרי הלימודים נותר לא מעט זמן פנוי. לכן אבא שלח אותנו ל"ישיבת ערב" של חב"ד היינו באים לשם כל יום לתפוס עוד שעה - שעתיים של לימוד תורה, ושם נהגו ללמוד איתנו את השיעורים היומיים בחת"ת - חומש תהילים תניא, ובעקבות זאת השתתפנו גם בהתוועדויות והאירועים החסידיים. כך שאני בחברתם של חסידי חב"ד ואפילו למדתי תניא, כבר מילדותי".

בני היכלא דשיכון חב"ד

ר' הלל היה מנהל כל שבת את סדר הניגונים וחזרת דא"ח בבית הכנסת שיכון חב"ד.



הגה"ח
הרב מאיר דוד דרוקמן
רבה של קרית מוצקין

מספר על כך ר' דוד כהן: "בכל שבת הייתי יושב מול ר' הלל בסעודה שלישית במשך עשרות שנים. היה זה רגעים של תענוג אמיתי, הוא היה שופע בסיפורי חסידים מלאי תוכן שנאמרו בהתלהבות יוקדת. לאחר מכן

היו מנגנים סדרת ניגוני חב"ד קבועים אותם הוביל ר' הלל, ואז לאחר ניגון ההכנה למאמר הוא התחיל לומר את המאמר בשטף ובבהירות, זה היה ממש תענוג עילאי".

גם הרה"ג הרב מאיר דוד דרוקמן רבה של קרית מוצקין מציין שהיה מתענג מאד בשמיעת מאמרי החסידות מפי ר' הלל, שהייתה באופן נדיר שאין דומה לו.

מענין לענין מוסיף הרב דרוקמן אודותיו: "הוא היה תלמיד חכם ומקושר גדול מתוך יראת שמים מיוחדת. הוא ניהל התלמוד תורה בבתי הונגריין והיה מקובל גם בחוגים הכלל הירושלמים. פעם אמר לי שעלינו בחב"ד ללמוד מהדרת הכבוד שהם מעניקים למלמדים ולרבנים, כי העדר בזה מזיק לחינוך של הדור הצעיר".

מאמר מוסבר ומדויק

ר' שמעון רבינוביץ, בנו הצעיר של ר' הלל מספר על כך: במשך ארבעים שנה חזר אבא מאמרים בעל-פה, מידי שבת. במהלך ימות השבוע הוא היה לומד את המאמרים הללו במשך זמן רב. המאמר עצמו היה ארוך ונמשך במשך חצי שעה תמימה ואף יותר, כאשר בכל בית הכנסת שוררת דממת קודש.

"במשך הזמן היו שריננו עליו כי הוא 'ממציא' ולא אומר את הדא"ח מילה במילה, אך לאחר 'מעקב' אחריו התברר כי הוא מדייק בלשון רבותינו נשיאנו ללא טעויות כלל. אנ"ש התפעלו מכך..."

'מלווה מלכה' חסידי

הרב דוד כהן מספר על השתתפותו בסעודות ה'מלווה מלכה' שערך ר' הלל: "לאחר צאת השבת הייתי מגיע שוב לבית הכנסת להשתתף במלווה מלכה, כהוראת הרבי. גם שם היה ר'



ר' הלל במלווה מלכה ב'שיכון חב"ד'

הלל ממתיק סיפורי חסידים הוא היה אוצר בלום של 'בעל שמועה' ובדברי תורה

וחסידות על פרשת השבוע. לא ויתרתי אף פעם על ההשתתפות ב'מלוה מלכה'. לאחר שר' הלל חלה והפסיק היה זה ממש חסר לי, עד שמצאתי מלוה מלכה עם משפיע אחר. ר' הלל לימד והרגיל אותנו איך נראה 'רעוא דרעוין' ואיך נראה 'מוצאי שבת' של חסיד..."

עם גדולי תורה וחסידות

בקיאותו של ר' הלל בתורה וחרिפותו בחידושי התורה חיברו אותו עם גדולי תורה רבים מקריתא דירושלים. ר' הלל ינק מהם תורה וחסידות וגם שוחח עמם בדברי חסידות חב"ד וקידש את שמה של החסידות בעיני גדולי התורה.

הרב ישראל זאב מינצברג



דודו הרה"ג ר' ישראל זאב מינצברג מדבר בפני תלמידי הישיבת ערב בקטמון

קשר מיוחד היה לו לר' הלל עם דודו זקנו, הרב מינצברג, רבה של העיר העתיקה ולאחר מכן רבה של שכונת קטמון. ר' הלל היה מביא את הרב מינצברג לדבר בפני הנוער החרדי בקטמון, במסגרת הישיבת ערב' שהקים באותם ימים.

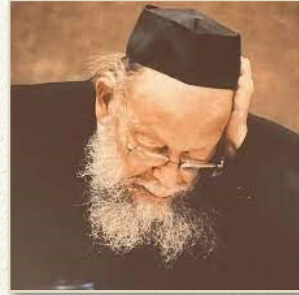
הרב מינצברג נודע כגאון עצום ומדקדק בהלכה, הוא היה משוחח

הרבה עם ר' הלל ואף הסמיכו להוראה. כה החזיק מר' הלל, עד אשר היה שולח אותו בבחורות לקנות לו את האתרוג. הוא ביקש ממנו שיהיו על האתרוג קצת 'בלעטלאך' (שריטות עלים) באמרו ש"אתרוג בלי בלעטלאך אינו דרך גידולו".

המשגיח הרב וולבה

ר' הלל אף היה בקשרי ידידות עם המשגיח הנודע הרה"ג ר' שלמה וולבה וכה מסופר על כך⁵⁵:

"סיפר הרב וולבה כי באותה תקופה ממש בתחילת מלחמת העולם השנייה כאשר השואה החלה להתפשט באירופה נפגש עם הרבי הקודם בשטוקלהם טרם הפליג לאמריקה ואז היה זקוק לתמיכה ועידוד ואדמו"ר הרי"צ רומם את רוחו ונסך בו כוחות גדולים.



המשגיח הנודע
הרה"ג רבי שלמה וולבה

"בעקבות כך למד חסידות ובמשך השנים כאשר כבר התגורר בירושלים אם התעוררו לו שאות במהלך לימוד החסידות שאל את ידידו הטוב הרב הלל רבינוביץ אשר

השיב לו תשובות ברורות ומסודרות כהרגלו".

האדמו"ר רבי אהרון מבעלזא

על הקשר של ר' הלל עם כ"ק האדמו"ר רבי אהרון מבעלזא בתקופה בה התגורר בקטמון, מספר בנו הרה"ח ר' שמואל: "אבי סיפר שנהג ללכת להשלים מניינים ל'בעלזער רב'. באותה תקופה היה קשה לגייס מנין קבוע לתפילות מנחה וערבית בשכונה ר' הלל השתמש בהיכרותו הרבה עם התושבים כדי לסייע בעת הצורך למניין של הרבי.



כ"ק אדמו"ר מבעלזא הרה"צ
רבי אהרון רוקח ה'בעלזער רב'

"פעם, סיפר אבי, היו שם תשעה מתפללים ולא הצלחנו לגייס עשירי. והנה ראיתי מרחוק יהודי מעולי תימן רוכב לו על חמור. רצתי אחריו והתחננתי בפניו שיבוא להשלים תפילת מנחה אצל הצדיק. הסכים היהודי, ירד מהחמור קשר אותו בפנינת הרחוב ועלה לביתו של ה'בעלזער רב' להשלים את המנין..."

מוסיף ומספר הרה"ג ר' יוסף משה שניאורסון ראש ישיבת טשיבין: "בין שיחותיי הרבות עם ר' הלל בדברי תורה וחסידות הוא שיתף אותי בקשר המיוחד שהיה לו עם כ"ק האדמו"ר רבי אהרון מבעלז. ר' הלל סיפר לי שלעתים היה ר' אהרון מדבר עניינים שמיימים. פעם שאל ה'בעלזער רב' את ר' הלל: "תאמר לי ר' הלל העץ שגדל כאן על יד הבית האם הוא עץ סרק או אילן נושא פירות" ר' הלל ענה ל'בעלזער רב' בטח הרבי יודע איזה עץ זה, חזר ה'בעלזער רב' שוב על שאלתו. הבין ר' הלל שיש בזה כוונה נסתרת וענה ר' הלל שהעץ הוא עץ סרק הבעה חתומה הייתה על פניו הקדושות של ה'בעלזער רב' ויהיו הדברים לפלא..."

ה'נתיבות שלום' מסלונים

הרב שמואל דייטש מספר על הקשר החם שהיה לר' הלל עם בית סלונים:

"ר' הלל היה עולה ונכנס אצל כ"ק האדמו"ר מסלונים בעל ה'נתיבות שלום' בענייני חסידות ובפעולות של הרבי כמו בענין 'מיהו יהודי'. עם זאת למרות קרבתו הגדולה לאדמו"ר מסלונים, כאשר נכנס יחד עם משלחת רבנים היה עומד בצד בשקט כל הפגישה ונותן לרבנים לדבר.

"גם אחיו ר' נחום היה בקשר עם האדמו"ר מסלונים. באזני שמעתי מ'הנתיבות שלום' שהוא מחבב מאוד את שני האחים הללו. אף היה חוזר בשם ר' נחום אמרה חסידית: "ר' נחום רבינוביץ זאגט אז באונו אין שול ס'איז דא אחב"דניצע'ס", והסביר שר' נחום אוהב את בית המדרש של סלונים כיון שיש בו פינות צנועות בהם אפשר להאריך בתפילה מבלי בליטות"⁵⁶...

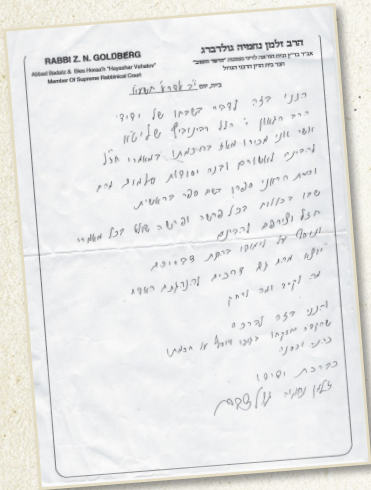


כ"ק אדמו"ר מסלונים
בעל ה'נתיבות שלום'

56. 'חב"דניצע' - שם לפינה או חדר קטן בבית הכנסת בה אפשר להתפלל בהתבוננות



הרה"ג הרב זלמן נחמיה גולדברג



מכתב ההסכמה של הרב זלמן נחמיה גולדברג

גם הרה"ג הרב זלמן נחמיה גולדברג יו"ר מערכת אינצקלופדיה תלמודית ומגדולי גאוני ירושלים היה בקירוב הדעת ובידידות עמוקה עם ר' הלל, ר' זלמן נחמיה שהיה מתושבי השיכון הרבה לשוחח עם ר' הלל בלימוד בנושאים שונים, ומראי מקומות התעופפו להם ברחבי ים התלמוד ונושאי כליו, כאשר ר' הלל חפץ להוציא את ספרו על התורה כתב ר' זלמן נחמיה הסכמה מיוחדת ולא שגרתית, בתוך ההסכמה ניתן להבחין בעין החדה בה ניחן ר' זלמן נחמיה כאשר מיטיב להגדיר את סגנון הלימוד והחידוש של ר' הלל במתיקות ממש וזה לשונה:

הנני בזה לדבר בשבחו של ידידי הרב הגאון ר' הלל רבינוביץ שליט"א אשר אני מכירו מאז בחכמתו במאמרי חז"ל להבינם לאשורם ובנה יסודות שלמים מהם וכעת הראני ספרו בשם ספר בראשית שבו בכללות בכל פרשה ופרשה שולט בכל מאמרי חז"ל וצירפם להבינם

ונוסף על לימודו בהבנת דבריהם יוצא מהם גם דרכים להנהגת האדם מה לרחק ומה לקרב

והנני בזה לברכה שהקב"ה יחזקהו בגופו ויוסיף בחכמתו כהנה וכהנה

כברכת יידוד

זלמן נחמיה גולדברג

עסקנות למען החינוך החרדי

מספר חבר הכנסת הרב אורי מקלב:

"היכרותי עם ר' הלל הייתה מעיריית ירושלים שם עבדתי כמשך שנים. פעמים רבות הוא היה מגיע לעיריית ירושלים כדי לפעול דברים רבים ליהודים פרטיים לקהילות ולמוסדות. זכיתי להיות הצינור שלו לפעולות רבות ולמדתי ממנו רבות גם תורה וגם נועם הליכות



האדמו"ר ה'בית ישראל' על רקע אחד רכבי ההסעות של ר' הלל ואחיו

"הבחנתי בדבר מופלא בהנהגתו: מצד אחד ר' הלל לא היה מתייאש. הוא היה מתאמץ בכל כוחו ולא מרפה כדי להשיג את היעד, ומצד שני גם עשה זאת בדרך נעימה. תוך שהוא משלב דברי חכמה וחסידות מרתקים. היה זה דבר נדיר במסדרונות עיריית ירושלים. אדם מגיע לענייני עסקנות ציבורית אך לפתע כאילו שכח את מטרת בואו ושוקע בשיחה תורנית עמוקה והמשרד הופך למעין בית מדרש...

"ר' הלל היה אהוב עלינו מאד, למרות שהוא בא לתבוע מאיתנו... כאשר ראה שדברים לא מסתדרים היה מרפה ויורד מהענין. אבל לאחר זמן היה מוצא נישה אחרת לפעול... וכך בדרך אחרת לגמרי היה פועל גדולות ונצורות, במיוחד בתחום החינוך החרדי שהיה קרוב לליבו."

מהפכת ההסעות בירושלים

על מהפכת ההסעות לת"תים ששינתה את צביונם של תלמודי התורה בירושלים, מספר הרב אביש שארר ממנהלי תלמוד תורה קרלין:

"ראשית הדרך של הסעות לתלמידים ברחבי ארץ הקודש היה פרי יוזמתו של ר' הלל. הייתה זו מהפכה של ממש, בתקופה זו הייתה זו חשיבה מחוץ לקופסה, רעיון כביר ששינה את פניה של ירושלים ואת פניהם של כלל הקהילות שבה. הוא יצר מפעל כביר מאין ואפס ממש בסבלנות

רבה.



רכב ההסעות של מוסדות 'קרלין סטולין'

"אני כמנהל תלמוד תורה קרלין ליוויתי בהתפעלות את כל התהליך. ראיתי מהצד יהודי תלמיד חכם בר אוריין שעוסק בצרכי ציבור באמונה, כשהרמב"ם אומר חכם ניכר במשאו ומתנו ר' הלל היה הדוגמא הטובה ביותר לזה היה לו רוחב לב יוצא מן הכלל, אף פעם לא הרים קול ואף פעם לא כעס, ולא היו צריכים סיבות בשביל להתרגז בעבודה הקשה שנטל על שכמו, היו כל כך הרבה אתגרים והפרעות מבית ומחוץ ממש, זה היה דבר חדש שלא היו בו שום כללים, וכל משרד הערים קשיים.

ים של בעיות

"לדוגמה: המכוניות באותם ימים היו טנדרים ישנים מלאים בתקלות וקשיים, כשהיו נדרשים עבורם בלי סוף רשיונות, הן עבור הרכבים והן רשיונות להסעת תלמידים של משרד החינוך ומשרדי ממשלה נוספים. חלק מהטנדרים היו קטנים והייתה בעיה של כמות נוסעים מול המשטרה... גם למצוא קבוצה גדולה של נהגים לאותם 'טנדרים' שיהיו תואמים לכל הדרישות הרוחניות של המוסדות, לא הייתה מלאכה פשוטה. בנוסף היו קשיים אותם הציבה העירייה, התמודדויות מול המוסדות השונים, הקשיים בתשלומים,



טובה תמונה אחת מאלף מילים...

הבטיחות של הילדים והיחס הראוי אליהם. בעיות אין ספור, ולמרות כל אלו ר' הלל נשאר ברוגע שלו ובסבלנות שלו...

"אירע והיו גורמים שניסו להפריע להצלחה של מערך ההסעות. הם החלו לטעון על בעיות כאלו ואחרות שיש אצל הנהגים. ר' הלל לא אמר נואש אלא הלך וכיתת רגליו ממוסד למוסד ומרב אחד למשנהו וכן לבית הדין של העדה החרדית ודאג להזים את השמועות ולפרוך את הלעז שקנאים ניסו להוציא על המערכת

חדור תחושת שליחות

אחד המחזות המופלאים היה לראות את היחס שהעניק ר' הלל לילדי הת"תים. ר' הלל ממש הקרין אור ואהבה לילדים והתייחס אליהם בחיבה רבה הרגשתי שר' הלל עושה



אחד הנהגים על משמרתו ממלא תפקידו נאמנה

את כל המיזם הגדול הזה חדור שליחות קודש. גם יחסו של ר' הלל לנהגים בכלל לא כ'בעל הבית' ומנהל אלא יחס אנושי של שווה בין שווים.

"לר' הלל היה קסם מיוחד, בכל מקום שהגיע הוא השרה שקט ורוגע נפשי, אף פעם לא התבטא במילה חריפה. תמיד 'זוארט חסידי' שגור על לשונו עם חיוך ומאור פנים".

להלן מכתב של ר' הלל לסגן שר החינוך המלמד מעט על פעילותו העניפה סביב מוסד ההסעות לתלמודי התורה:

"ב"ה, יום י"ד אייר פסח שני תשנ"ג

כבוד הרב משה מאיה שליט"א

סגן שר החינוך

ירושלים עיה"ק

שלום וברכה וכל טוב סלה.

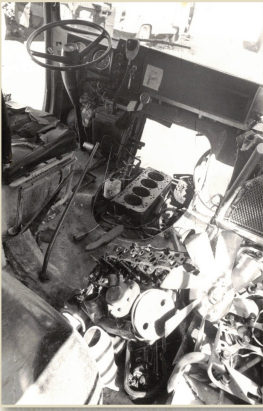
בשם הארגון להסעת תלמידי התלמוד תורה בירושלים עיר הקודש אנו פונים אליך:

היות וקניית רכב להסעה עולה ביוקר רב ולכן זה לא בא באפשרות ובמציאות לקנות רכב חדש שמיומן ההסעות הוא על ידי ההורים, וזה לא ביכולת ההורים אברלי הישיבה הממיתים עצמם באהלי תורה בירושלים ושולחים בניהם ללמוד דוקא בתלמוד תורה מהחוג שלהם ולכך קונים רכב משומש מידי סוחרי רכב ישן וגם זה עולה ביוקר אבל זה באין ברירה ואפשרות אחרת.

והנה המועצות האזוריות שמסיעים תלמידים לבתי הספר קונים רכב חדש ומיומן קניית הרכב בא ממשרד החינוך דרך ארגון המועצות האזוריות על ידי פקידת משרד החינוך גב' שושנה ימין שהיא ממונה על התקציב.

אי לכך אנו מבקשים שמשרד החינוך בתיאום עם ארגון להסעת תלמידים לתלמודי תורה בירושלים יקבל אותן הזכויות לרכישת רכב חדש ממשרד החינוך כמו המועצות האזוריות וזה יכול לבוא גם על ידי החינוך העצמאי.

והנה המועצות האזוריות מוכרים הרכב הישן במכרז והמכירה כמובן היא בזול מפני שהרכב להסעת תלמידים מיוחד ואין הרבה קונים לזה, אבל ישנם סוחרי רכב מומחים וממלוחים וספקולנטים מיוחדים והם קונים הרכב הישן מידי המועצה האזורית, ואח"כ מוכרים את זה לתלמודי תורה המוכרחים להסיע התלמידים ביוקר גדול מפני שאין ברירה אחרת ואפשרות לזה.



'טנדר' ישן שהושבת

אי לכך אנו מבקשים שהמועצות האיזוריות שמקבלים המימון ממשרד החינוך לא ימכרו הרכב הישן, רק שזה יעבור להארגון להסעת תלמידים לתלמודי התורה ויכולים למצוא דרך אולי על ידי חינוך העצמאי לתלמודי תורה וזה יקל במאוד על יוקר המחיה לבני הישיבות השולחים את בניהם ובנותיהם לחינוך החרדי.

והנה היות שאנו נוגעים בדבר הנה והעול הקשה מוטל ביותר עלינו וגם האחראיות בזה גדולה מאוד, אנו מבקשים גם פגישות עם האחראים לזה מפני שבנפשנו הדבר וצריכים לזה מסירות גדולה ועבודה עצומה כדי שהדבר יבוא בפועל ממש.

הוכח הדבר שמאז קום המדינה עשרות בשנים אנו מקופחים בזה אף-על פי שיש תקציב לזה ממשרד החינוך למועצות האיזוריות ולתלמידי התלמוד תורה אין מי שמעוניין לעזור בזה ממשרד החינוך.

ולכן אנו מבקשים שוב פגישות במשרד החינוך עם בא כוחנו שיהיה מעורב בזה כדי שלא יקפחו אותנו בכל מיני תירוצים שונים והענין יצא בפועל ממש.

בכבוד רב

הלל רבינוביץ

הערה: כדי שיצא הענין בפועל ושלא יוכלו להשתמט מזה אני מבקש שאני אהיה הנציג של כבוד סגן שר החינוך הרב משה מאיה שליט"א ושאוכל להקדיש זמן



מבט אל פני ה'טנדרים' מגלה את מצבם...

בברכה וכל טוב סלה.

משרד של הפצת חסידות

גם בהיותו במשרד חברת ההסעות, עיקר עניינו היו תורה וחסידות.

מספר חבר כנסת הרב יצחק פינדרוס: "זכיתי שהיה לי קשר חם וקרוב מאוד עם ר' הלל. היה זה לפני ארבעים שנה, בשנת תשד"מ עד שנת תשמ"ו, במשך שלש שנים למדתי בישיבה קטנה ברחוב חגי בשכונת גאולה הממוקמת מול משרד ההסעות של 'האחים רבינוביץ'. פעם נכנסתי לשם לצורך איזו בקשה, פגשתי אז בדמותו המאירה של ר' הלל, התחלנו לשוחח וגיליתי אוצר יקר של תורה וחסידות.

"מאז התחלתי להופיע בשערי המשרד כל בוקר, ר' הלל היה חוזר בפני דברי תורה וחסידות. כך במשך כשלוש שנים זכיתי כמעט כל בוקר בין השעה שמונה בבוקר אחרי התפילה בישיבה לבין השעה תשע אז התקיים השיעור, למעין 'חברותא' עם ר' הלל.

להחיות 'מתנגדים' בחסידות

"בעיני הייתה זו שעה יומית יקרה עבורי ואור גדול בחיים שלי. שוחחנו על הכל, מאמרי חסידות, סיפורי חסידים וגמרא. דבריו של ר' הלל ממש נכנסו לליבי והיו יקרים לי. והוא מצידו השקיע רבות כדי שאטעם מהאור של חסידות. פעם לאחר זמן רב שדיבר איתי דברי חסידות סנט בי בחביבות ובחיוך "דו ביסט אזא קאלטע נשמה? אני מדבר איתך דברי חסידות כבר שנה שלמה וכלום לא נכנס? האם אתה כזה קר? ... אני מצידי עניתי לו בחזרה בבדיחות "אני גדלתי אצל ה'זילברמנים' במילא יש לי נוגדנים חזקים..."



ר' הלל בהתוועדות משתף בסיפורי חסידים

אגב מענין לענין, מציין הרב פינדרוס, "ר' הלל גם פעל איתי יחד בענייני עסקנות, גם בעזרה לאנשים פרטיים וגם לקהילות וציבורים שונים לדוגמא אני זוכר את ההתעסקות עם פדיית בית רוטשילד להפכו לתלמוד תורה של קהילת הרב זילברמן.

"בין הדברים סיפר לי ר' הלל על פעולותיו בשנים עברו כיצד לימד חסידות באופן קבוע שיעור שבועי בישיבת 'קול תורה' ואיך היה מלמד חסידות גם בחורים מישיבת פוניבז', וכן סיפר כיצד פעל בישיבת 'עץ חיים' כאשר היו צריכים לגשר ולפשר שם באופן הנהגת הישיבה".

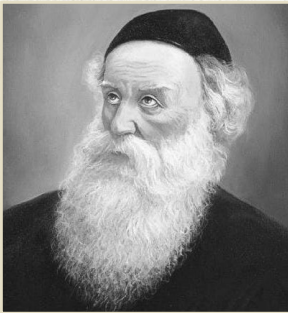
מסיים ח"כ הרב פינדרוס: "ר' הלל היה יהודי מלא וגדוש, כל רעיון חסידי או תורני היה מחייה אותו, ומדליק אותו, הייתה לו חיות יהודית חסידית ברמה שאי אפשר לתאר והוא הדליק והאיר אחרים בחיות הנפלאה הזאת".

פרק שני

זכרונות וסיפורי חסידים

רבותינו נשיאנו

לצד בקיאותו הגדולה בתורה היה ר' הלל גם אוצר בלום של סיפורי חסידים. הוא הסתופף בצילים של זקני החסידים, שומע מפיהם סיפורי חסידים ורשם אותם לעצמו במחברותיו. להלן מקבץ סיפורים מתוך זכרונותיו של ר' הלל:



כ"ק אדמו"ר הזקן

אדמו"ר הזקן

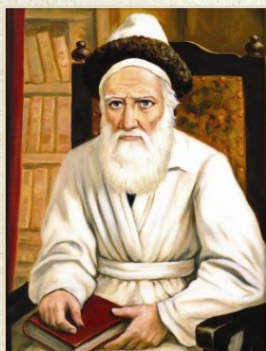
טפח מעל הקרקע

אדמו"ר הזקן אמר פעם על רבי שלמה מקרלין: "הוא עושה מופתים כיון שהוא עומד טפח מעל הקרקע"...

אדמו"ר הצמח צדק

כשקשורים למעלה

פעם הלך כ"ק אדמו"ר הזקן עם נכדו הרבי ה'צמח צדק' בהיותו ילד. באמצע הדרך ראו שהתאסף קהל גדול והם מביטים בסולם גבוה ביותר, למעלה בקצה היה כינור. יקר ואמרו מי שיכול לעלות למעלה ויקח את הכנור הרי הוא שלו. רבים ניסו ובעלותם לאמצע הסולם, נפל עליהם פחד וירדו.



כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

שאל הרבי הצמח צדק את סבו כ"ק אדמו"ר הזקן אם מרשה לו לעלות לקחת את הכנור ואכן הסכים לו אדמוה"ז. טיפס הרבי הצמח צדק בזריזות עלה עד למעלה ולקח את הכנור. כאשר ירד למטה, שאלו אותו האנשים שחזו בכל האירוע כיצד לא פחד לעלות עד לגובה כזה בסולם, ענה להם הרבי הצמח צדק בזה התוכן: כולם כאשר החלו לטפס בסולם הסתכלו למטה, לראות כמה עלו ומיד נפל עליהם פחד מהגובה, וירדו. אבל אני הסתכלתי כל הזמן למעלה לראות להיכן עלי להתקדם וכלל לא הסתכלתי למטה כדי שלא אראה את מה שכבר עברתי, וכך הגעתי עד למעלה.

אדמו"ר הריי"צ

הוראה שהצילה אונייה

חסיד אחד נכנס ליחידות לרבי הקודם ושאל האם ללכת ללמוד באוניברסיטה בגרמניה על מנת לקבל תעודה. הרבי הורה לו שאכן יסע לגרמניה וילמד מדעים אך כל כתביו ירשום דווקא בשפה הגרמנית ולא לכתוב כלל בלשון הקודש. הוראה נוספת אמר לו הרבי שישא תמיד את התפילין בבגדיו וילך עמם. לכל מקום ויהי ההוראה לפלא, אך כמוכן כחסיד ציית להוראות הרבי.

כאשר פרצה המלחמה והוכרח לברוח מגרמניה נשא עמו ילקוט בו היו כל המחברות שכתב באוניברסיטה וכל חיבוריו היו בגרמנית הוא הגיע במסלול בריחתו ללונדון ושם החליטו ממשלת בריטניה להעביר גולים רבים באוניה לאוסטרליה גם החסיד היה בין הבורחים שבאותה אונייה באמצע ההפלגה משום מה כמה מנוסעי האוניה לקחו את ילקוטו מבלי רשותו והשליכו אותו לים הוא מאוד הצטער על כל עמלו שכך נזרק, אך חשש מלעורר מהומה ולהתחיל לריב על כך, כאשר אינו יודע מה תהיה תגובתם.

יום אחד זמן רב לאחר המלחמה השתתף באיזה כנס ולפתע בא אליו אדם שלא הכיר

קודם ושאלו האם הילקוט שנזרק למים היה שייך לו, החסיד הנהן בראשו ותמה מנין לאותו אדם שאבד לו הילקוט ומדוע זה אמור לעניין אותו שנים לאחר מכן. סיפר לו אותו אדם: גם אני הייתי בין באי האוניה ויום אחד זיהינו אוניה גרמנית מתקרבת שאיימה להטביע את אונייתנו הבורחת על כל יושביה. פתאום נפל רעיון בלב אחד מהיושבים שהכיר אותך. להשליך את התיק שלך שהיה מלא כתבים בשפה הגרמנית, לכיוון האוניה הגרמנית שדלקה אחריהם. ואכן הפיתוי עבד. הם התקרבו לעבר הילקוט הרימו אותו וראו שכל החומר שנכתב הוא בגרמנית איכותית, וחשבו כנראה שעל האוניה נמצאים סטודנטים גרמנים, עזבו את האוניה וחזרו להם למסלולם ובוזה ניצלנו כל נוסעי האוניה. או אז הבין החסיד את הוראת הרבי שיכתוב בשפה הגרמנית בלבד ושאת התפילין ישמור בבגדו. שכן אם היה משאיר את התפילין בתיק הם היו נזרקים יחד עם התיק למים ומלבד זאת, הגרמנים ימ"ש היו מבינים שבעל הכתבים הינו יהודי והיו רח"ל מטביעים את האוניה על כל יושביה.

כך אודות להוראתו הקדושה ועיניו הצופיות של הרבי הקודם ניצלה הספינה כולה מטביעה.

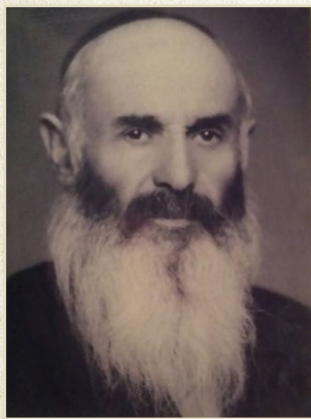
עיניים צופיות

הרה"ח ר' שמחה גרודצקי למד בצעירותו בתומכי תמימים ברוסיה, לאחר חתונתו עלה כבר השלטון הקומוניסטי שלחם וסגר תלמודי תורה וישיבות. הרבי הקודם שלח אותו לחזק ישיבות מחתרתיות במספר ערים. אירע ור' שמחה חש ברע. המשפיע ר' יחזקאל פייגין לקח אותו לפרופסור והלה קבע שהוא במצב מסוכן וכמעט שאין סיכוי להצילו ועליו לנסוע לביתו.



המשפיע הרה"ח
ר' יחזקאל פייגין הי"ד

כששמע ר' שמחה את הדברים, במקום לנסוע לביתו עלה על רכבת ונסע אל הרבי הקודם לרוסטוב. המשפיע הרב פייגין נסע איתו יחד ונכנס לרבי הקודם, הוא סיפר לרבי על המצב הקשה של ר' שמחה. לאחריו נכנס ר' שמחה אמר לו הרבי: קבל על עצמך את השליחות לדאוג לכסף לישיבות



הרה"ח ר' שמחה גרודצקי

ותלמודי תורה במחתרות ואני מבטיח לך שתבריא במהרה", ר' שמחה כמובן קיבל עליו את המשימה הקדושה.

לאחר מכן ביקשו הרבי הקודם שישאר וישמע כאשר אנשים נכנסים אליו ליחידות. נכנסו שלשה אנשים בזה אחר זה: הראשון שאל את הרבי הקודם אם כבר הגיע הזמן וענה לו הרבי הקודם - כן. השני נכנס ואמר לרבי הקודם "אני הוא" ומיד התעלף עד שמספר חסידים נאלצו להיכנס לחדרו הקדוש של הרבי להוציא את החסיד ולהעירו מעלפוננו. נכנס חסיד שלישי שהיה למדן

ושאל את הרבי הקודם שאלות רבות. על כולם ענה לו, אך על שאלתו האחרונה לא ענה כלל למרות שהוא שאל שוב. הרבי הקודם עשה תנועה כאילו לא שם לב כלל ששאל שוב וחזר ועסק בשאלות הקודמות.

ר' שמחה לא הבין את פשר שלשת היחידויות ומדוע היה צריך לראותם. אולם עם השנים התבהרה התמונה וכה סיפר:

לאחר מספר שנים פגש את החסיד הראשון והוא סיפר לו שהרי נ"ע שלח אותו ברוסיה לאיזה מקום רחוק ושישאר שם עד שיגיע הזמן ואז יוכל לחזור. כמה פעמים ששאל את הרבי הקודם אם הגיע הזמן והשיב לו שיודיעו לו. בהיותו שם הוא קירב אנשים רבים ואחד מהם, שהיה רחוק מאוד מיהדות, נעשה בעל תשובה גמור והתיידד איתו.

השליחות שהסתיימה

"כעבור זמן קיבל מכתב מהרבי הקודם היות ויש אדם שעזב את אשתו והיא נשארה עגונה שיודה בזה ושיגיע לרבי הקודם ויאמר לו מה שיעשה. אותו חסיד שנכנס ראשון לידו בדיוק ישב הבעל תשובה שראה את המכתב והודה בפני הרבי שהוא הבעל שברח. כעת הבין ר' שמחה הכל ראשית מדוע לחסיד הראשון שהיה השליח ושאל את הרבי

הקודם האם הגיע הזמן שיעזוב ענה הרבי הקודם כן, כי תמה שליחותו. והחסיד השני שנכנס הוא הבעל תשובה שאמר שהוא הבעל שברח, ומיד שאמר זה אני התעלף.

"את החסיד השלישי שנכנס ליחידות פגש ר' שמחה לאחר זמן. הוא סיפר לר' שמחה שהיה זה כמה שנים לאחר שהתאלמן, הוא מצא שידוך ובא לשאול את הרבי הקודם האם להנשא לה. הרבי הקודם לא ענה לו במשך כמה פעמים, וכשחזר למקומו שמע שאותה אשה נפטרה ל"ע. אז הבין שהרבי הקודם הרגיש בדבר וכנראה לא רצה לומר לו בשורה קשה זו..."

אמירת תהילים במתינות



כ"ק אדמו"ר הריי"צ

מספר ר' הלל בשם החסיד ר' גרשון חן ששמע בעצמו מבעל המעשה:

"כאשר הרבי הקודם היה בארץ הקודש נסעו יחד עמו לכל מסעותיו חסידים רבים ביניהם גם חסידי חב"ד שגרו בחברון. בין החסידים היה חסיד חב"ד מחברון שהיה שוכר חדר בחצר של ערבי שהייתה סמוכה לשכונת היהודים בחברון.

"בהיות הרבי הריי"צ במירון קרא באמצע הלילה לאותו חסיד והורה לו שייכנס לציונו של רבי אלעזר ברבי שמעון ויתפלל במתינות ויאמר

תהילים בסבלנות ולאט במשך הלילה, לא חשוב כמה

פרקי תהילים יאמר, העיקר שיאמרם בסבלנות גדולה ולא במהירות, אך בבוקר כאשר הרבי הריי"צ ייכנס עם החסידים שהוא לא ייכנס עמם, מפני שהוא היה על הציון בלילה ולא ייכנס שוב. החסיד עשה כמובן וגם פשוט ככל הוראותיו הקדושות של הרבי,

ללא אומר ודברים כאשר אינו מבין מה טמון בהוראות הקדושות הללו.

ההצלה מפרעות תרפ"ט בחברון

"לאחר שהרבי הקודם עזב את ארץ הקודש חזר אותו חסיד לביתו בחברון. כעבור מספר ימים פרצו פרעות תרפ"ט, ובחברון החל טבח נורא כאשר האספסוף הערבי עובר בהמולה מבית לבית וכחיות טרף הרגו וטבחו ביהודים רח"ל.

אותו חסיד שגר בחצר של הערביים, שמע את הקולות המרעידים ורצה לצאת ולהמצא יחד עם אחיו היהודים ולנסות למצוא דרך בריחה יחד עמם. אך כשפתח את הדלת לצאת לפתע נזכר בהוראתו של הרבי הקודם, והבין שעליו להשאר קצת לומר תהילים במתינות. סגר החסיד את הדלת והחל לומר תהילים במתינות, עד שהחליט להישאר שם ולא לצאת כלל. במשך שלשה ימים (!) נשאר החסיד בחדרו ואמר תהלים. רק לאחר מכן באו השוטרים על פי רשימות שהיו בידיהם של יהודי חברון וכתובותיהם, וחילצו אותו בחיים". כך ההוראה המפתיעה של אדמו"ר הריי"צ הצילה את אותו חסיד מהפרעות.



כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

אדמו"ר נשיא דורנו

מה אפשר לעשות עם מאה דולר

כאשר הרבי היה בפרוץ בשנות המלחמה היו מאכסנים בבתי מלון רק מי שיש ברשותו מספיק כסף וכדי להוכיח היו צריכים להראות שיש באמתחתם לפחות מאה דולר, הרבי החזיק שטר כה והיה עומד מחוץ לבית מלון ונותן את השטר לאנשים כדי להצילם שיהיה להם מחסה ומיד היו מחזירים לו את השטר וכך העביר זאת שוב ושוב ליהודים רבים והציל רבים.

הרב יחיאל יהודה שלעזינגר

הרב יחיאל יהודה שלעזינגר היה בן דוד של אבי הרה"ח ר' שמואל רבינוביץ (חותנו של אבי רבי נחום ברגמן היה אח אמו של ר' יחיאל יהודה) וחברו הקרוב. סבו של ר' יחיאל יהודה, רבי עקיבא יוסף שלעזינגר בעל 'לב העברי' היה ממקורבי חב"ד בעיר העתיקה וממתפללי בית הכנסת 'צמח צדק', ולאחר מכן בבית הכנסת חב"ד מאה שערים. כך המשיכו בנו ר' דוד שלעזינגר ונכדו ר' יחיאל יהודה שלעזינגר להיות חלק בלתי נפרד מעדת חסידי חב"ד בעיר העתיקה. ר' יחיאל יהודה היה פעיל בענייני חב"ד בעיר העתיקה ביחד עם אבי ע"ה, בפרט בישיבה הקדושה 'מדרש שמואל' אותה יסד והקים הרבי הקודם על שם סבו, הרבי מהר"ש. לאחר נפילת העיר העתיקה בידי הירדנים המשיכו יחד בפעילותם בכל המרץ בשכונת קטמון אליה ברחו פליטי העיר העתיקה.

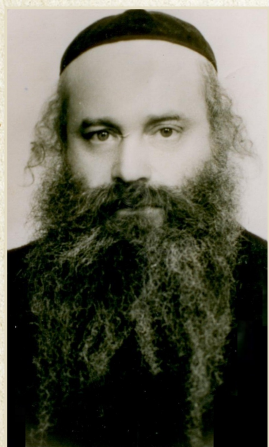


בית הכנסת צמח צדק מהקרדו

"תפילתו של ר' יחיאל יהודה הייתה בנעימות ובמתינות. הוא היה מתפלל ב'עבודה' כותיקי חסידי חב"ד ולאחר מכן היה נשאר ללמוד בבית כנסת פרק משניות.

פרוס לרעב לחמך

"כאשר החלו יהודים לעזוב את העיר העתיקה היה מאלו שבמסירות נפש דאגו לכך שבית הכנסת 'צמח צדק' ימשיך להיות פעיל ולא תתבטל בו שום תפילה, הוא בעצמו שימש בעל תפילה בימים נוראים והיה ה'בעל תוקע' בראש השנה. באותם שנים אסרו הבריטים על היהודים לתקוע בראש השנה בשופר בכותל אלא רק לערוך בו תפילות, וכן



אביו הרה"ח
ר' שמואל רבינוביץ

אסרו את קריאת התורה לכן נהגו מתפללי הכותל המערבי לבוא לקריאת התורה ולתקיעות ומוסף בראש השנה בבית הכנסת 'צמח צדק'. בין המתפללים היה הרה"צ רבי שלמק"ה מזווהעיל ובשנים הללו היה הרבי מזווהעיל המקריא בתקיעות ורבי יחיאל יהודה היה הבעל תוקע.

בכלל היה ר' יחיאל יהודה הרוח החיה בין אנשי היישוב היהודי-הישן. הוא חיזק ועודד אותם בשנים הקשות. באותה תקופה שרר רעב עצום ברחובות ופשוט היו יהודים שגווע למוות מרעב כפשוטו ממש, ר' יחיאל יהודה אחרי שלימד בתלמוד תורה היה מכתת רגליו ומתרים אנשים אמידים

לטובת אלמנות ויתומים ומשפחות נזקקות, ויחד עם אבי הרה"ח ר' שמואל רבינוביץ ע"ה היו מאכילים אנשים רעבים. הם היו מבשלים מאכלים חיוניים ולאחר מכן הסתובבו יחד לחלק לאנשים רעבים להחיות את נפשם. בפרט בערב שבת דאגו שלכל משפחה יהיה חלות וקצת דגים במה לעשות את השבת.

גם על לימוד התורה דאגו אז, ולאחר שכל מוסדות הלימוד נסגרו בזה אחר זה ועברו לעיר החדשה כמו תלמוד תורה 'עץ חיים' ותלמוד תורה 'שומרי החומות' עמלו אבי ע"ה יחד עם הרב שלעזינגער שיישאר קול התורה בעיר העתיקה. הם הקימו במסירות נפש ללא שום אמצעים מספר כיתות לימוד בשני תלמודי תורה עבור ילדי העיר העתיקה. כל זה כדי שלא יצטרכו לעזוב כל יום את הרובע, דבר שהיה כרוך בסכנה ממשית. ובנוסף, עשו זאת כדי לשמור על חיי היהדות ברובע היהודי.

מקושר לרבותינו נשיאנו

הייתה לו אהבה בלתי מוגבלת לבית הכנסת 'צמח צדק', מקום ד' אמות של רבותינו נשיאנו. במשך שנים רבות הוא מסר את נפשו למען החזקתו. לאחר שכבשו מחדש את הרובע היהודי בשנת תשכ"ז, ביקש ממני רבי יחיאל יהודה שאשיג לו מפתח של בית הכנסת 'צמח צדק', וכך היה בכל עת שהגיע לכותל המערבי היה קודם לכן נכנס לבית הכנסת 'צמח צדק' ואמר שם פרקי תהילים, כך היה מנהגו בשנים עברו קודם נפילת

העיר העתיקה בידי הירדנים שכל פעם שהיה הולך להתפלל בכותל קודם לכן היה נכנס לד' אמות של רבותינו נשיאנו בעיר העתיקה בית הכנסת 'צמח צדק' היה אומר שם תהילים ורק לאחר מכן ירד להתפלל ב'כותל המערבי'.

בכל שבוע היה לומד את כל הליקוטי תורה והתורה אור של אותו שבוע חוק בל יעבור. כאשר היה מגיע יומא דפגרא חסידי כמו י"ט כסלו או חג כמו שמחת תורה או פורים פרץ ממנו רגש חסידי חם והוא היה רוקד ושר בשמחה עצומה כחסידי צעיר.



ר' הלל בתפילה
בכותל המערבי

ר' יחיאל יהודה זכה להערצה עצומה בכל החוגים, כולל גם מהחוגים הקנאים. בעקבות זאת הוא הצליח לגשר ולפשר בין הקהילות השונות. דוגמא מעניינת כאשר בימי השואה החלו להגיע לארץ הקודש השמועות הנוראות קבעה הרבנות הראשית דאז עצרת תפילה לכלל היהודים בכותל

המערבי מיד חוג הקנאים בעדה החרדית התנגדו לעצרת התפילה מאחר וארגנו זאת הרבנות הראשית, אך רבי יחיאל יהודה לקח את כל תלמידי שומרי החומות לשם מבלי להתחשב בהם כחלק מפעולותיו להשכין שלום ולאחד את כל החוגים החרדים, וכיון שהוא בעצמו עשה זאת עבר הדבר בשקט מצד כולם כולל מקהילת 'נטורי קרתא' כי כולם ידעו שאצל רבי יחיאל יהודה אין מפלגתיות והכל נעשה חדור בקבלת עול ויראת שמים.

הוא היה אוהב לדבר בין החוגים השונים על מעלת העבודה של חסידות חב"ד והיה מתאר בהרחבה איך נראים החגים של כל החוגים בחומרות והההידורים השונים שדואגים שכל הפרטים בחיצוניות יהיו בדקדוק רב, ולעומת זאת היה מתאר בצבעים חדים את האווירה בלובאוויטש איך שמתחיל אלול וכבר נכנסים לאווירה של אני לדודי והכל נעשה מתוך רגש של הארת מדות הרחמים קבלת עול מלכותו של ה' ואחדות ואהבת ישראל שיש בסוכות כל העיסוק הוא לא סביב מנהגים וחומרות אלא סביב

התוכן הפנימי והמהותי של החגים עד שמגיעים לבחי' 'אנת הוא חד ולא בחושבן' בשמיני עצרת ונעשה באופן הכי פנימי "תהיה לכם". הוא היה חוזר בהתלהבות על ביאורי חסידות חב"ד בתוכן הפנימי של החגים ובוה מקרב רבים לדרך רבותינו נשיאנו.

איך מקיימים הוראה של הרבי

כאשר כ"ק אדמו"ר הורה לסיים את ספר תורה של משיח בי' שבט הגדול ה'תש"ל ונתן את הזכות לאנ"ש לקנות אותיות ביקש ממני ר' יחיאל יהודה שכבר היה מבוגר מאוד להביא לו טופס השתתפות שיוכל לקנות לעצמו אות, למרות שכבר השתתף וקנה אות בספר התורה בשנת ה'תש"ב כאשר הרבי הקודם התחיל בכתיבתו. אז ראיתי דוגמא של חסיד כיצד מקיימים הוראה של הרבי.



כ"ק אדמו"ר מכניס את ספר התורה של משיח בי' שבט תש"ל

כשהבאתי לו את הטופס ביקש ממני שאמתין כיון שהוא חייב ללכת למקוה שאלתי אותו הרי הוא טבל כבר בבוקר לפני התפילה וענה לי מה הפירוש הרי אני הולך עכשיו לכתוב את הטופס שיבוא לידי כ"ק אדמו"ר חייבים לטבול שוב. לאחר טבילתו אמר תהילים בדביקות לאחר מכן למד פרק תניא בחגירת אבנט ורק אז מתוך

רצינות נסוכה על פניו ניגש לכתוב את הטופס

וחתם עליו בדחילו ורחימו, הדבר עשה עלי רושם חזק מאוד שלא נמחה גם עשרות שנים לאחר מכן.

בעת ביקור הרבי הרי"צ

בערוב ימיו כשכבר היה חולה ממש והיה מאושפז בבית הרפואה שערי צדק באתי לבקר כשבאתי אליו התחיל לבכות בחזקה ובלית ברירה יצאתי מהחדר. לאחר זמן התחזק וקרא לי אליו וקיבל אותי בסבר פנים יפות ובשמחה; וסיפר לי בכדי לחזקני את

הסיפור הבא:

"כאשר כ"ק אדמו"ר הריי"צ ביקר בארץ הקודש שאל אותו חתנו הרש"ג שהתלווה אליו מה מעלתם של אנשי ירושלים שעוסקים כל היום בלימוד התורה ולא עוסקים במשא ומתן ובמיוחד אנ"ש בני 'כולל חב"ד' בחברון ובעיר העתיקה, ענה לו הרבי שהם בדוגמת ה'יושבים' אצל הרבי הצמח צדק!

לוויה אל היכל המלך

באותה הזדמנות סיפר לי גם ששמע מאחד מאנ"ש, שהיה עוד מחסידי הרבי מהר"ש. וכל עתותיו היה לומד ומתבונן בחסידות ומתפלל בעבודה בבית הכנסת 'אהל יצחק' במאה שערים, חסיד זה היה מתוועד רבות ולוקח הרבה משקה מתוך שמחה וטוב לבב והיה מנותק מהגשמיות. באחת ההתונעדות פנה לר' יחיאל יהודה ואמר לו: כאשר אדם

מסתלק מהעולם הוא יוצא מפרוודור העולם הזה ונכנס לטרקלין של עולם הבא, ולכן כשהולכים ללוויה צריכים לקחת משקה ולרקוד עם המיטה, על כך שזוכים להובילה להיכלו של מלך".



חסידים מבוגרים לצד צעירים מחוץ לבית הכנסת חב"ד במאה שערים בשנים ההם

חסיד זה היה חסיד מיוחד ממש, ולמרבה

הפלא אכן דבריו נתקיימו. הוא הסתלק בחג הפורים וכשהוציאו את מטתו מבית הכנסת 'אל יצחק' במאה שערים עברה קבוצה של אנשים ששתו הרבה לחיים והיו מבושמים באופן של עד דלא ידע ומתוך שמחת פורים נטלו את מטתו של אותו חסיד והחלו לרקוד עמה בדיוק כמו שאותו חסיד איחל לעצמו.

כל זה סיפר לי ר' יחיאל יהודה בשוכבו על ערש דווי, כדי לחזקני שלא אתפעל ממצבו החמור וסיים: "אני מתכונן להיכנס לטרקלין של עולם הבא מתוך שמחה וטוב לבב..."

הרב גרשון חן

'ציור' של תמים

כשנכנסו לבנין החדש של ישיבת תורת אמת בשיכון חב"ד החל ר' גרשון, שגר בשיכון להתפלל בישיבה. ר' גרשון כבר היה זקן וחלש ובמסירות נפש הלך צעד אחר צעד כשהוא נתמך בהרה"ח ר' שמעון פרידמן.



תלמידי תורת אמת בהתוועדות בשנים של פתיחת הישיבה בשיכון חב"ד

באותה תקופה עבדתי בישיבת 'תורת אמת' ומידי פעם שוחח איתי ר' גרשון בדברי חסידות או בנגלה אחר התפילה היו אלו שיחות של עונג חסידי.

פעם באחת משיחותינו אלו שאלתי אותו כבדרך אגב: הרי תמיד הקפדת ללכת לבית הכנסת בשיכון חב"ד שם אתה מכהן כרב ומשפיע ואף חוזר חסידות באופן קבוע בכל שבת מדוע אתה מטריח את עצמך עד הישיבה.

ענה לי ר' גרשון: "כשלמדתי בצעירותי בתומכי תמימים בליובאוויטש, היה נמצא בישיבה המשפיע רבי מיכאל דער אלטר והכול ידעו שהרבי נ"ע הכניס אותו להמצא בישיבה כדי שהתמימים יראו חסיד אמיתי ודוגמא חיה של חסיד, והרבי נ"ע התבטא אז שבעצם הימצאותו של ר' מיכאל בין התמימים 'כבר הוציא את הקרן'. אני אינני מתקרב לדרגתו של ר' מיכאל אך זכיתי להמנות על ראשוני תלמידי התמימים. ואחריותם של ראשוני התמימים היא להביא את האווירה של ליובאוויטש לדור הצעיר. לכן מסתובב

אני בין התמימים..."

ב'עש"ן' תכלה

בראש השנה היה ר' גרשון מתפלל באריכות גדולה. פעם שאלתי אותו שיבאר לי קצת מזה חסיד צריך להתבונן בתפילת ראש השנה ומה יש להאריך כל כך...

ענה לי ר' גרשון: "ראש השנה הוא הראש של כל השנה שמשפיע על שנה שלימה במילא צריך לחדש את כל החיות בתפילה. יש להתחזק ולעשות השבון נפש בצורה חדשה ובחיות חדשה שלא יהיה רק בחיצוניות הלב אלא גם בפנימיותו..."

שאלתי אותו: "במה התבוננת השנה בתפילת ראש השנה?" השיב לי ר' גרשון: "בעיקר בענין של "והרשעה כולה בעשן תכלה.. לכאורה מה זה משנה איך הרשעה תכלה ואם זה לא יהיה בעשן עדיין תהיה אותה תוצאה!?"



הרה"ח ר' גרשון חן

"אז נזכרתי שמוסבר בלקוטי תורה על הפסוק "והר סיני עשן כולו" שעש"ן קאי על עולם שנה נפש. התחלתי להתבונן ולבקש בתפילה שהקב"ה יעזור לפחות מעט להתגבר על הרע שבקרבי בכל החלקים של עולם שנה נפש. ודבר זה להתבונן בכל העניינים של זמן שבחיים שלך, של מקום גשמי ורוחני שאתה נמצא וצריך לתקן ובענייני הנפש שלך לוקח אריכות גדולה של זמן. כך בכל אחד מתפילות ראש השנה בהן אומרים תפילה זו..."

מרא דאתרא

ר' גרשון חן שימש כמרא דאתרא של שיכון חב"ד בירושלים. פעם התפתח ויכוח הלכתי בבית הכנסת. הרב חן פסק בשאלה, בין המתפללים היו כמה יהודים תלמידי

חכמים ובקיאים בהלכה שחלקו עליו וסברו שהרב חן טעה בפסקו. הם החלו לעיין בספרים ולאחרי העיון והחיפוש התברר שהצדק עם הרב חן...

באו אותם תלמידי חכמים להתנצל בפני הרב חן. ענה להם ר' גרשון תשובה של רב חסידי: "אל תלמדו מכאן שאני תלמיד חכם יותר מכם. אין זאת אלא שהייתה לי סייעתא דשמיא בהיותי הרב והמרא דאתרא שהאחריות מוטלת עליו"...

איך חוזרים דא"ח

פעם אחרי התפילה בישיבה ניגש אלי ושאל אותי: "מה הפירוש במה שאומרים ב'פתח אליהו' 'ואנת הוא שלימו דכולהו'? כמובן שלא ענית והמתנתי לשמוע את תשובתו.



ר' הלל בחזרת מאמר חסידות

וכך פירש ר' גרשון: "בכל דבר ובכל ענין וענין בעולם הזה השלמות היא רק הקב"ה בכבודו ובעצמו". ראיתי יהודי שחי ומונח בתפילה וממש אצלו "היא שיחתי כל היום".

בנוגע לחזרת מאמר ר' גרשון הדריך אותי כיצד צריך להיות חזרת דא"ח. הוא אמר לי את ששמע מהרבי נ"ע בשם אדמו"ר הזקן: מה שדוד המלך אמר בתהילים "חס ליבי בקרבי

בהגיגי תבער אש דיברתי בלשוני", הם ראשי תיבות חב"ד. בכך דוד המלך מסביר איך חוזרים מאמר חסידות: דבר ראשון צריך להיות "חס ליבי בקרבי" שהלב יתחבר למאמר, אח"כ "בהגיגי תבער אש" שהחמימות וההתלהבות יעברו ויעלו גם למוח למחשבה, ורק אח"כ יכול להיות "דיברתי בלשוני" לחזור את המאמר חסידות ברבים...

לע"נ

הרה"ח ר' אלתר הלל בן הרה"ח ר' שמואל בן-ציון
נלב"ע י"ז שבט ה'תשע"ה

ומרת חוה גיטל בת הרה"ח ר' אשר
נלב"ע ח' מנחם - אב התשע"א

רבינוביץ

ת.נ.צ.ב.ה.